…УДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

45-дахи жэлээ гарана.

…УРЯАД ҮНЭН

…уряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

…1702) | 1968 оной майн 4, суббото | Сэн 2 мүнгэн

КПСС-эй ЦК-да, СССР-эй Министрнүүдэй Соведтэ

КПСС-эй Центральна Комитет, СССР-эй Министрнүүдэй Совет Наука, техникын талаар Ленинэй, Гүрэнэй шангуудые олгохо СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй дэргэдэхи комитедэй зууршалгые хаража үзөөд, дэлхэй дээрэхи эгээл томо станцинуудай нэгэн, 4,1 миллион киловатт хүсэтэй, Октябриин 50 жэлэй ойн нэрэмжэтэ Братска гидроэлектростанциин проект зохёожо, тэрэнэй барилгада зохёохы хубитаяа ехээр оруулалсаhан бүлэг хүдэлмэрилэгшэдтэ 1968 оной Ленинскэ шан олгохо тухай тогтоол баталан абаа.

Ленинэй шан иимэ хүнүүдтэ олгогдоо: **Владимиров** Софрон Михайловичта, Братска гидроэлектростанциин гол барилгануудые бүтээхэ управлениин начальник байhан, **Гиндин** Арон Марковичта, Братска гидроэлектростанциин барилга дээрэ урдань главна инженерээр хүдэлhэн. **Денисов** Иван Павловичта, Братска гидроэлектростанциин барилгын управлениин техническэ таhагай начальник. **Наймушин** Иван Ивановичта, Братска гидроэлектростанциин барилгын начальник, **Непорожний** Петр Степановичта, СССР-эй Энергетикын электрификациин министр, **Суханов** Герман Константиновичта, «Гидропроект» институдай главна инженерэй эрлогшо.

…ЛЕНИНЭЙ ПАРТИИН ТУГ ДОРО

Улаан талмай дээрэ болоhон парад ба ажалшадай демонстраци

…хэ Совет Социалис… …й Союзай зүрхэн— …ондын эб най… …лаан барисаанай то… …Майн нэгэнэй үдэр …бульварнууд, сквер… …нуд соо хэдэн олон …ууд түүдэгүүд шэн… …лаа. Улаан үнгэ— …онно туйлалтануу… …үлөөгэй үнгэ, аятай …э hалбаран бадаржа …ралай үнгэ болоно. …рэ сэнхир хүхэ ог… …р толорно, тэрэнэй … эб найрамдалые, …алшадай hанал нэ… …уулhан үгэнүүд хаа… …тна.

…аясхалангые элир… …ын, совет хүнэй …ажэ шадаха байhан …улада шэнэдхэгдэ… …энүүдтэ энэ сэлмэг …үр Москвагай олон …н зон бултадаа га… …hанагдана.

…ква түрүүшын со… …hайндэрлөө hэн. Тэ… …ет Майн нэгэнэй ба… …рагэнэй шэнжые ха… …лмайн түб дээрэхи …нда бухы дэлхэйн …вар — Маркс, Эн… …шрагуудтай тон то… …илзан харагдана.

… мүнөөнэй баяртай …ын үндэhэ hуури … Марксын түрэhөөр … тохёолдожо байна. …ад, бухы түрүү хүн … тэмдэглэхээ бай… … габьла гаргахы… …е зоригжуулдаг ба…

hэ нэгэ түүхэтэ удэр — Владимир Ильич Ленинэй түрэhөөр 100 жэлэй ой ойртожо байна.

Промышленностиин, хүдөө ажахын түрүүшүүл, эрдэмтэд, литература ба искусствын ажал ябуулагшад, партийна, советскэ хүдэлмэрилэгшэд Улаан талмайн трибунанууд дээрэ олоороо суглараа. Эндэ, Кремлиин ханын дэргэдэ, дэлхэйн бүхы губинуудhаа манай ханинар сугларан ерэлсээ. Хариин оронуудай дипломатическа түлөөлэлгын зургаануудай хүдэлмэрилэгшэд эндэ байлсаа.

Нүхэд Л. И. Брежнев, Г. И. Воронов, А. П. Кириленко, А. Н. Косыгин, К. Т. Мазуров, А. Я. Пельше, Н. В. Подгорный, Д. С. Полянский, М. А. Суслов, А. Н. Шелепин, Ю. В. Андропов, В. В. Гришин, П. Н. Демичев, Д. Ф. Устинов, И. В. Капитонов, К. Ф. Катушев, Ф. Д. Кулаков, Б. Н. Пономарев, М. С. Соломенцев В. И. Ленинэй Мавзолейн Түбэй трибунада гараба.

Үглөөнэй 10 час. Кремлиин курантнуудай ирагуу абяан дуулдана. Спасскэ башниин үүдээр нээмэл машинада hууhан СССР-эй Оборонын министр Советскэ Союзай маршал А. А. Гречко талмай дээрэ гаража ерэнэ. Сэрэгэй парадые командалагша генерал-полковник Е. Ф. Ивановскиин элидхэл хэhэн үгэнүүд сууряатан дуулдана. Сэрэгүүдэй урдуур заншалта ёhoop ябаhанайнгаа hүүлээр Советскэ Союзай маршал А. А. Гречко В. И. Ленинэй Мавзолейн трибунада гаража, үгэ хэлээ.

А. А. ГРЕЧКЫН ХЭЛЭhЭН ҮГЭ

…Зэбсэгтэ Хүсэнүүдэй …

…зай ажалшад!

… хариин айлшад!

…асхоорондын hайн… …най үдэртэй даша… …кэ Союзай Комму… …тральна Комитедэй, …льствын даалгаба… …hоо таанадые амар… …ыемни зүбшөөгыт! …н жэлэйнгээ хүг… …Совет орон комму… …шэнэ амжалтануу… …нэй Майн нэгэнние … Совет хүнүүд … XXIII съездын …е бодото хэрэг дээ… …гоор бэелүүлнэ, …онние үшөө баян, …эр болгохын тула… …лхы hанал бодолоо. …сэдөөр гаргана. Та… …е болзорhоонь урид … Владимир Ильич … 100 жэлэй ойе … түлөө бүгэдэ ара… …рысөөн предприя… …нуудта, колхоз ба …гээр дэлгэржэ…

… колхозникууд ба …шэн зоригто ажал …лнэ. Манай экономи… …хэнэ, наука, техни… …тануудые туйлаа, …ал hайжарна, соёл …лэнэ.

…ай, бусад социалис оронуудай амжалтанууд социализмын байдалай улам саашадаа бэхижэжэ байhан тухай, ниитын шэнэ байгуулалтын арсашагүй булюу байhан тухай гэршэлжэ үгэнэ.

Али бүхы аргаар социализмын, демократиин хүсэнүүдэй шууд ургалтые удаарyулхые эрмэлзэдэг дэлхэйн империализм, хамагай түрүүндэ Америкын Холбоото Штадуудай империалистнууд ээрхэг түримхэй ябуулга хэхэ, сэрэгэй харата аашалуудые гаргаха замда бури элитээр орожо, узэл бодолой талаар социалис гүрэнүүдтэ эсэргүү hүйдхэлтэ аашануудаа шангадхана, бусад оронуудай дотоодын хэрэгүүдтэ бүдүүлигээр хамааран оролсоно, уласхоорондын байдалые улам шахардуу шанга болгоно, дэлхэйн шэнэ дайнай hүжэрхэ аюул тохёолдуулна.

Вьетнамда США-гай хэжэ байhан ээрхэг түримхэй ябуулга эб найрамдалай хэрэгтэ тусгаар ехэ аюул тохёолдуулна. Баруун Германидахи милитарис, үhөө нэхэхые эрмэлзэдэг хүсэнүүдэй hэргэлгэ эб найрамдалда дуратай арадуудай hанаае бури ехээр зобооно. Дүтын Зүүн Зүгтэхи байдал шахардуу шанга зангаараа. Дэлхэйн империализмын зэбсэг болоhон Израилиин зонхилхы этэгээдүүд өөhэдынгөө бодолгүй ээрхэг түримхэй политикые нэтэрүүгээр үргэлжэлүүлhээр.

Совет арад Вьетнамай газар дээрэhээ американ империалистнуудые намнан гаргахын түлөө эрид шууд тэмсэнэ, эрхэ сүлөөгэй, бэеэ даанхай байдалай, өөрынгөө Эхэ ороной нэрэ хүндын түлөө тэмсэжэ байhан баатарлиг вьетнам арадые, өөhэдынгөө оронуудай газар уhанай бүрин бүтэн байхын, социальна дэбжэлтын түлөө үнэн зүб тэмсэл хэжэ байhан араб арадуудые дэмжэнэ.

Коммунис парти, Совет правительство амгалан ёhоной гадаадын политикые шууд сэхээр бэелүүлхэдээ, манай гүрэнэй экономическа ба өөрыгөө хамгаалха хүсэ шадалые саашадань бэхижүүлхэ, Арми ба Флодой дайшалхы зэhэнги бэлэн байлгые дээшэлүүлхэ тухай оролдолго гаргана.

Өөhэдынгөө нэгэдэлые, аха дүүгэй харилсаа холбоое бэхижүүлхын тулада, Варшавска Договорые бэхижүүлхэ талаар тодорхой хэмжээнүүдые абахын тулада Советскэ Союз, бусад социалис оронууд оролдосотойгоор ябуулгануудые хэнэ. Социалис хани нэгэдэлые, дэлхэйн коммунис хүдэлөөе саашадань нягтаар жагсаахын тулада бүхы шухала юумэнүүдые хэхээр манай партиин бэлэн байhые КПСС-эй Центральна Комитедэй hаяхан болоhон Пленум лаблан гэршэлжэ үгөө.

Коммунис партиин ба Совет правительствын дотоодын ба гадаадын политикые совет хүнүүд халуунаар hайшаана, нэгэн hаналтайгаар дэмжэнэ. Парти ба арадай бата бэхи нэгэдэлтэй байлга манай Эхэ ороной шэнэ алдарта илалтануудые туйлаха дүхэм нүхэсэл боложо үгэнэ.

Манай Зэбсэгтэ Хүсэнүүд Совет гүрэнэй аюулгүй байдалые hэримжэтэйгээр сахин хамгаална. Тэдэнэр өөрынгөө арадта, коммунизмын агуу ехэ хэрэгтэ үнэн сэхээр алба хэнэ.

Майн 1—ажалшадай уласхоорондын hанал нэгэдэлгын үдэр мандаха болтогой!

Баатарлиг совет арад, тэрэнэй Зэбсэгтэ Хүсэнүүд мандаха болтогой!

Манай арадые илалтаhаа илалта тээшэ хүтэлэгшэ Советскэ Союзай Коммунис партида алдар соло!

Ура!

Оборонын министрэй hүүлшын үгэнүүд «ура!» хашхараагаар угтагдаба. СССР-эй Гүрэнэй гимн баяр жабхалантайгаар зэдэлнэ. hайндэрэй салют нэернэ. Сэрэгэй парад эхилнэ.

Москвагай гарнизоной сэрэгүүдэй заншалта жагсаалые сэрэгэй академинүүдэй hуралсагшад нээнэ. Советскэ Союзай Герой армиин генерал П. Курочкин М. В. Фрунзын нэрэмжэтэ Сэрэгэй академиин жагсаалые толгойлжо ябаба. Хуурай замай сэрэгүүдэй офицернүүд — мотострелково полкнуудай, дивизинүүдэй ерээдүйн командирнууд жагсаалда ябана. Академиин хүмүүжэмэлнүүд соёл болбосорол ехэтэй, шэн зоригтой, үүсхэл эдэбхитэй хүнүүд юм. В. И. Ленинэй нэрэмжэтэ Сэрэгэй-политическэ академиин хүмүүжэмэлнүүд трибуна тушаа алхамаа жэгдэдхэн үнгэрнэ. Ф. Э. Дзержинскиин нэрэмжэтэ Сэрэгэй-инженернэ Академиин hуралсагшадай сэбэр hайхан сэрэгэй шэнжэнь урма баяр түрүүлнэ. Эрдэм ухаанай эгээн hүүлшын туйлалтануудта үндэhэлжэ зохёогдоhон орёо онцhон сэрэгэй техникые түгэс hайнаар мэдэхэhээ гадна, тэдэнэр хээрын дайшалхы hуралсалые эрхимээр шудалhан байха юм.

Советскэ Союзай Маршал Р. Я. Малиновскиин нэрэмжэтэ бронетанкова сэрэгүүдэй Сэрэгэй академиин жагсаалда эрхим сэгнэлтэдэ хүртэhэн танкова подразделенинүүдэй командирнууд байhан хүнүүд олон. В. В. Куйбышевай нэрэмжэтэ Сэрэгэй-инженернэ академиин, химическэ хамгаалгын Сэрэгэй академиин hуралсагшад ябажа үнгэрнэ. Улаан тугта Агаарай-сэрэгэй командна академиин ба Н. Е. Жуковскиин нэрэмжэтэ Агаарай-сэрэгэй инженернэ академиин hуралсагшадай түлөөлэгшэд академинүүдэй жагсаалнуудые түгэсхэн хааба. Абяанhаа түргэн ниидэдэг, реактивна ракетэтэй манай авиациин частьнуудые болон подразделенинүүдые тэдэнэр командалха юм. Сэрэгэй техникын эдэ ээзэд—агаарай тулалдаанай шадабаритан, мэргэжэл ехэтэй инженернүүд гээшэ. Трибунануудта hууhан хүнүүд эдээндэ зорюулжа альга ташана.

Талмай дээрэ байhан хүн зон морягуудые амаршална. Ленинградай далайн-сэрэгэй Дээдэ инженернэ училищиин курсантнууд Далайн-Сэрэгэй Флодые түлөөлнэ. Инженер вице-адмирал П. Румянцев жагсаалые толгойлбо. Энэ училищи дүүргэжэ гараhан хүнүүд бүхы флодууд дээрэ ушардаг юм. Ракетэтэй мүнөө сагай крейсернүүд дээрэ, уhан доогуур ябадаг атомна онгосонуудта, ракетэнүүдтэй түргэн ябадалтай катернуудта тэдэнэр алба хэнэ.

Морягуудай удаа агаарай—десантна сэрэгүүдэй түлөөлэгшэд нэгэн жэгдээр алхална. Десантнигууд түхэреэн малгайнуудаа бага хажуулдюулан үмдэнхэй, ара нюргандаа парашют үргэлэнхэй, автомадуудаа шангаар алханхай. Жагсаалай баруун зэргэдэ сэрэгэй болон политическэ hуралсалай отличнигууд —сержант Юрий Лялин, сэрэгшэ Александр Савченко, ахалагша сержант Евгений Барнев гэгшэд ябана.

Гүрэнэй хилын сахюулшад хилын сэрэгүүдэй Улаан Тугта Дээдэ командна училищиин курсантнууд үнгэрнэ. Эдэ курсантнуудай дунда hуралсалай отличник Николай Спиридонов ябалсана. hаяшаг нэгэ заставада хилын сахюулай дүй дүршэл гаража байхадаа, хилэ дабаhан этэгээдые тэрэ барьhан домогтой. Тэрээнтэй зэргэлээд хэр угай хилын сахюулшан курсант Анатолий Тюлюхин алхална. Анатолиин эсэгэнь мүнөө хүрэтэр нэгэ погранзаставые командалжа байдаг.

Далайн албанай ябаган сэрэгшэд нэгэ жэгдээр алхална. Тэдэнэй баруун захада ябаhан үндэр бэетэй, нара hалхинда хүрилhэн шарайтай залуу хүбүүн анхарал татана. Энэ хадаа Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнда хабаадаhан хүнэй хүбүүн, матрос Григорий Буря гээшэ. Григориингоо дайшалхы болон политическэ hуралсалай отличник хадань эсэгэнь омогорхохол байха.

Ф. Э. Дзержинскиин нэрэмжэтэ дивизиин дайшалхы туг талмай дээгүүр далбана. Манай алдарта чекистнүүд, түмэр хатуу зоригоороо революциие хамгаалагшын уг залгагшад трибунануудай урдуур үнгэрнэ.

Московско болон Калининска суворовско училищинуудай хүмүүжэмэлнүүдые, Ленинградай нахимовецуудые трибуна дээгүүрхин халуунаар угтана. «Кремлиин курсантнууд» — РСФСР-эй Верховно Соведэй нэрэмжэтэ бүгэдэ сэрэгүүдэй Дээдэ командна училищиин хүмүүжэмэлнүүд ябаган жагсаалнуудые түгэсхэн үнгэрнэ.

Хэдыхэн сагай үнгэрhэн хойно сэрэгэй машинануудай мотоорой абяан талмай дээгүүр зэдэлнэ. Механизированнэ частьнууд жагсаалаар үнгэржэ эхилнэ. Сэрэгэй машинанууд—М. И. Калининай нэрэмжэтэ алдарта гвардейскэ Таманска мотострелково дивизиин бронетранспортернууд, бронетранспортер-амфибинууд, бронетранспортер-вездеходууд ябажа үнгэрнэ. Дивизиин командир Советскэ Союзай Герой генерал-майор И. Тенищев түрүүшын машинада hуугаад ябана.

Таманиинхидые агаарай-десантна подразделенинүүд hэлгэнэ. «Жэгүүр далитай ябаган сэрэгүүд» хүсэ ехэтэ артиллереэр, танкнуудаар зэбсэглэгдэнхэй. Десантнигуудта hаалта, хаалта гэжэ байхагүй. Тэдэнэр шэн габьяа харуулхаар хэзээдэ бэлэн ябадаг. Тэдэнэрэй удаа гвардейскэ Кантимировскэ танкова дивизи ябажа үнгэрнэ. Бронетанкова сэрэгүүдэй генерал-майор Н. Лопыгин тэрэниие толгойлно. Энэ соединениин ветеран болзорhоо гадуур албанай старшина механик-жолоошон Игнат Прокопенко командирай машинын залуур баринхай. Тэрэ хадаа өөрынгөө тачкые хорин гурбадахяа Улаан талмай дээгүүр жолоодобо.

Сэмгэтэ ехэ буунуудай болон реактивна артиллериин подразделенинүүд кантимировецүүдэй удаа үнгэрбэ.

ПВО-гой сэрэгүүдэй подразделенинүүд ракетнэ частьнуудай жагсаал нээбэ. Совет ороной огторгойн сахюулшад янза бүриин ракетэнүүдээр зэбсэглэгдэнхэй. Тон дээрэ агаарта ябаhан гү, али тон доогуур ерэhэн ямаршье дайсаниие тэдэнэр тудаха аргатай юм. Дайсанай зүгhөө ерэhэн жолоошотойшье, жолоошогүйшье добтолгын зэбсэгүүд манай зенитнэ ракетэнүүдэй мэргэн сохилтоhоо зайлажа ошохогүй. ПВО-гой ракетчигүүдэй удаа тактическа болон оперативно-тактическа ракетэнүүдэй подразделенинүүд дабшана. Тэдэнэй хойноhоо Далайн-Сэрэгэй Флодой ракетнэ подразделенинүүд үнгэрнэ.

Таhалгаряагүй олон ракетэнүүд. Угаа томо ракетэнүүд hайндэрэй трибунануудай урдуур аалиханаар үнгэрнэ. Эдэ манай Зэбсэгтэ Хүсэнүүдэй стратегическэ ракетэнүүд гээшэ. Тэдэнэй хүрэхэгүй газар гэжэ байхагүй. Тэдэ хэмжээлэшэгүй ехэ хүсэтэй. Үнгэрhэн сагай бүхы дайн байлдаануудта тэhэлгдэhэнhээ хэдэ дахин ехэ тиимэ хүсэтэй термоядерна hомые эдэ ракетэнүүдэй двигательнүүд абажа гараха аргатай юм. Манай ракетчигүүд дайсанай эгээн холын гү, али эгээн бэхи хэрэмтэй газарнуудта сохилто хэжэ шадаха байна.

Манай армиин болон флодой мүнөө сагай эрхим зэргын сэрэгэй техникээр зэбсэглэгдэhые энэ парад харуулба. Арадтаа, Эхэ орондоо, Ленинэй партида үнэн шударгы сэрэгшэдэй уран бэрхэ гарнуудта энэ техникэ барюулагданхай. Эдэнэр өөhэдынгөө патриотическа болон интернациональна уялгые дүүргэхээр хэзээдэ бэлэн.

* * *

Улаан талмай дээгүүр далайн долгин мэтээр улаан тугуудай намилзаха харагдаба. Асари ехэ хүсэтэ, шуугяата энэ долгин Кремлиин ханануудые туласа эбхэрнэ. Ажалша Москвагай тугшад баяр ёhололой гуримаар жабхаланта жагсаалаа эхилбэ гээшэл!

«КПСС-дэ алдар соло!», «Парти—манай залуурша н!», «Түрэл партиингаа политикые дэмжэнэбди!»—гэhэн транспарантнууд ажалшадай жагсаалай дээгүүр эли уншагдана. Улаан тугуудай долгин соогуур КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүдэй портредууд, мүнөө үеын тон шухала асуудалнуудые сэгнэжэ тодорхойлhон ЦК-гай апрелиин Пленумэй тогтоолтой фотопанно харагдана.

Мүнөө жэлэймнай Майн нэгэн КПСС-эй XXIII-дахи съездын программна шиидхэбэринүүдтэй, габан жэлэй ажалай алхамуудтай асари дабшасаяа ниилүүлнэ. Баримта болгон транспарантнууд дээгүүр бэшэгдээтэй тоонуудые уншаял: «102 миллион тонно булад хайлуулагдаха түсэб дүүргэгдээ! Зургаан миллион тонно хлопок хуряагдан абтаа! 1968 ондо гурбан зуу миллион тонно нефть абтаха, 650 миллиард киловатт час электроэнерги үйлэдбэрилэгдэхэ, 1970 ондо Эхэ орондоо 167 миллион тонно орооhо таряа тушаахабди!»

Улаан талмай дээрээ физкультурнигууд гаража ерэнэ. Сэнхир хүхэ үнгэтэй хубсаhатай басагад Олимпиин нааданай hүлдэ — дабхасалдаhан сахаригуудые — үргэн ябана. Удаань Москвагай hурагшад хабарай сэсэгүүдэй мүшэрнүүдые дээрэ үргэн талмай дээгүүр алхалба. Нэгэ бүлэг үхибүүд В. И. Ленинэй Мавзолей тээшэ шуран хурдаар гүйлдэбэ. Тэдэнэр Центральна трибуна дээрэ гаража, Коммунис парти болон Совет правительствын хүтэлбэрилэгшэдтэ баглаа сэсэгүүдые барюулба.

Улаан талмай дээгүүр ниислэл хотын хүдэлмэришэдэй, инженернүүдэй, уран зураашад, эрдэмтэдэй, багшанар болон барилгашадай жагсаалнууд жабхалан түгэсөөр урдажал байна.

Ажалай түрүүшүүл жагсаалые толгойлон дабшаха үндэр нэрэ хүндэдэ хүртэдэг шуу. «Серп ба молот» заводой дурасхаалта тугые коммунис ажалай ударник, листопрокатна цехэй вальцовщик В. А. Федоров хүдэлмэришэ хүдэр гартаа барин, талмай дээгүүр үнгэрнэ. Тэрэнэй бригада hайндэрые угтуулан хэдэн зуун тонно листовой булад түсэбhөө гадуур үйлэдбэрилөө юм.

Жагсаал бүхэнэй манлайда, зэргэ бүхэнэй урда өөрын тугшад, ажалай түрүүшүүл дабшана. Иимэшүүл энэ Майн нэгэнэй үдэр хэдэн мянгаараа Улаан талмай дээгүүр үнгэрнэ. Ажалшадай алхамаа нэгэдүүлэн ябаhан жагсаал дээгүүр мотоорой хүнхинөөн зэдэлбэ. Энэ хадаа Москвагай суута «ЗИЛ» заводойхид гээшэ. Тэдэнэр «ЗИЛ-130», «ЗИЛ-131» гэхэшэлэн хүсэтэ ашаанай машинануудые, «Юность» гэжэ түргэн ябадалтай бишыхан хэмжээнэй автобусуудые түрэл бронойнгоо зам харгы руу бүтээн эльгээжэл байдаг. Замоскворечиин хүдэлмэришэн ангиин революционно ёhо заншал наринаар сахидаг «Красный пролетарий» заводойхидой жагсаал талмай дээрэ гарана. Эдэнэрэй бүтээhэн станогууд бүхы дэлхэй дээрэ суурханхай. hайндэрэй үмэнэ түсэбhөө гадуур бүтээhэн станогуудаа заводой комсомолшууд Ханой эльгээhэн байна. Москвагай ажалшад баатарлиг Вьетнамай арадтай hаналаа нэгэдэжэ байhанаа элирхэйлхэ зуураа, тэрэнэй үнэн сэхэ хэрэгэй түлөө хэзээдэшье жагсахаар бэлэн байhанаа мэдүүлнэ. «Бүхы оронуудай пролетаринар нэгэдэгты!—гэhэн гайхамшагта үгэнүүд мүнөөшье бүхы дэлхэйн үнэн сэдьхэлтэй хүн зониие уряалhан дохёо болон зэдэлнэ.

...Улаан талмай дээгүүр дуунай аялга зэдэлнэ. «Нара, hалхи угтан...» гэhэн комсомолшуудай огсом дорюун аялга шэхэндэ шэнхинэнэ. Энэ хадаа Москвагай залуу үетэн дабшаба. Байгша он соо 50 жэлэйнгээ гайхамшагта ойе тэмдэглэхээ бэлдэжэ байhан комсомолшуудай жагсаал дээгүүр: «Партитаяа ходо доо нэгэмди!»—гэhэн транспарант туг шэнгеэр, тангариг шэнгеэр аржын харагдана.

Майн нэгэнэй марш үргэлжэлhөөр. Ильичэй ухаан бодол, үгэ болон хэрэгүүдэй үргэлжэлэл болон энэ жабхаланта жагсаал үтлөөдэршье үргэлжэлхэл, бүхы бүмбэрсэг дээгүүр илалтата алхамаа hуладуулхагүйл!

И. ВЕКСЛЕР, Л. ЕРМАКОВА, А. МЕДВЕДЕВ, Д. СМИРНОВ, В. СТЕПАНОВ, С. ФРОЛКИН,
ТАСС-ай корреспондентнүүд.

Москва, Майн 1.

МОСКВАГАЙ АЙЛШАД

МОСКВА. (**ТАСС-ай корр.**). hаяын үдэрнүүдтэ үшөө хэдэн бүлэг туристнууд манай ороной ниислэлдэ Болгариhаа, ГДР-hээ, Чехословакиhаа, Югославиhаа ерээ.

Олон оронhоо ерэhэн айлшад ниислэлэй үзэсхэлэн hайхан газарнуудые харана, москвагайхидай ажабайдалтай танилсана. Талмайнууд дээрэ, музейнүүд, концертнэ залнууд, театрнууд, клубууд соо тэдэнэртэй уулзалга болоно. Хүндэтэ айлшад москвагайхидтай хамта Майн 1-нэй hайндэрые үнгэргэлсөө.

Германиин Демократическа Республикаhаа Германиин Нэгэдэмэл социалис партиин үнинэй гэшүүд, 330 хүбүүд болон басагад залуушуулай хани барисаанай поездоор ерээ. Тэдэнэй дунда партийна хүдэлмэрилэгшэд, Венгриин Бекем областьhоо совет-венгер хани барисаанай бүлгэмэй эдэбхитэд, Чехословакиин Ленинэй нэрэмжэтэ заводой ехэ бүлэг хүдэлмэрилэгшэд, совет-чехословак хани барисаанай холбооной эдэбхитэд Польшын, Румыниин туристнууд бии.

Югославиин олониитын, профсоюзуудай 700 ажал ябуулагшад, дайнда хабаадагшад болон элдэб мэргэжэлтэд самолёдоор ерэhэн байна.

Италиhаа, Франциhаа, Швейцариhаа, Бельгиhээ, Финляндиhаа, Швециhээ, Сириhээ, Ливанhаа, Японhоо, Австралиhаа, мүн ондоошье олон оронуудhаа айлшад ерэнхэй. Майн 1-нэй hайндэртэ хари гүрэнүүдhээ хамта дээрээ 8 мянган турист ерээ.

РСФСР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указ

БУРЯАДАЙ АССР-эй ПРОФЕССИОНАЛЬНО-ТЕХНИЧЕСКЭ hУРАЛСАЛАЙ ХҮДЭЛМЭРИЛЭГШЭДТЭ РСФСР-эй ХҮНДЭТЭ НЭРЭ ЗЭРГЭНҮҮДЫЕ ОЛГОХО ТУХАЙ

Профессионально-техническэ hуралсалай талаар габьяатай байhанайнь түлөө хүндэтэ нэрэ зэргэнүүдые олгохо:

РСФСР-эй профессионально-техническэ hуралсалай габьяата мастерай нэрэ зэргэ

Берлович Анна Николаевнада — городой профессионально-техническэ 9-дэхи училищиин мастер.

РСФСР-эй профессионально-техническэ hуралсалай габьяата багшын нэрэ зэргэ

Синицына Прасковья Осиповнада — профессионально-техническэ hуралсалай республиканска управлениин hуралсалай-методическа кабинедые даагша.

РСФСР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ
М. ЯСНОВ.

РСФСР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь
Х. НЕШКОВ.

Москва, 1968 оной апрелиин 28.

…й ЦК-да, …Р-эй …нүүдэй …дтэ

…СССР-эй Министр… …Р-эй летчик-космо… …юзай Герой, полков… …най, Советскэ Сою… …ер-полковник В. С. …лдаал мүнхэрүүлхэ …удые хаража үзөөд, … гаргаба:

…втын hүүлэй жэл… …нэ Агаарай-сэрэгэй …й частьда Ю. А. Га… …лгохо;

…астиин Гагарин го… …рнай бюст табиха; …скиин нэрэмжэтэ …инженернэ акаде… …ринай нэрэмжэтэ …академиин курсант… …аринай нэрэмжэтэ … болгохо;

…елиин 12-то «Вос… …най онгосын буу… …й частьда, Ю. А. … Серегиной гэнтын …а бараhан газарта …хо;

…онно частьнуудай …егиной нэрэ олгохо

… Ю. А. Гагаринай …дээрэ Ю. А. Гага… …табиха. Москва го… … В. С. Серегиной …Моссоведэй гүйсэд… …йшааха.

Москва, 1968 оной Майн нэгэн, Улаан Талмай

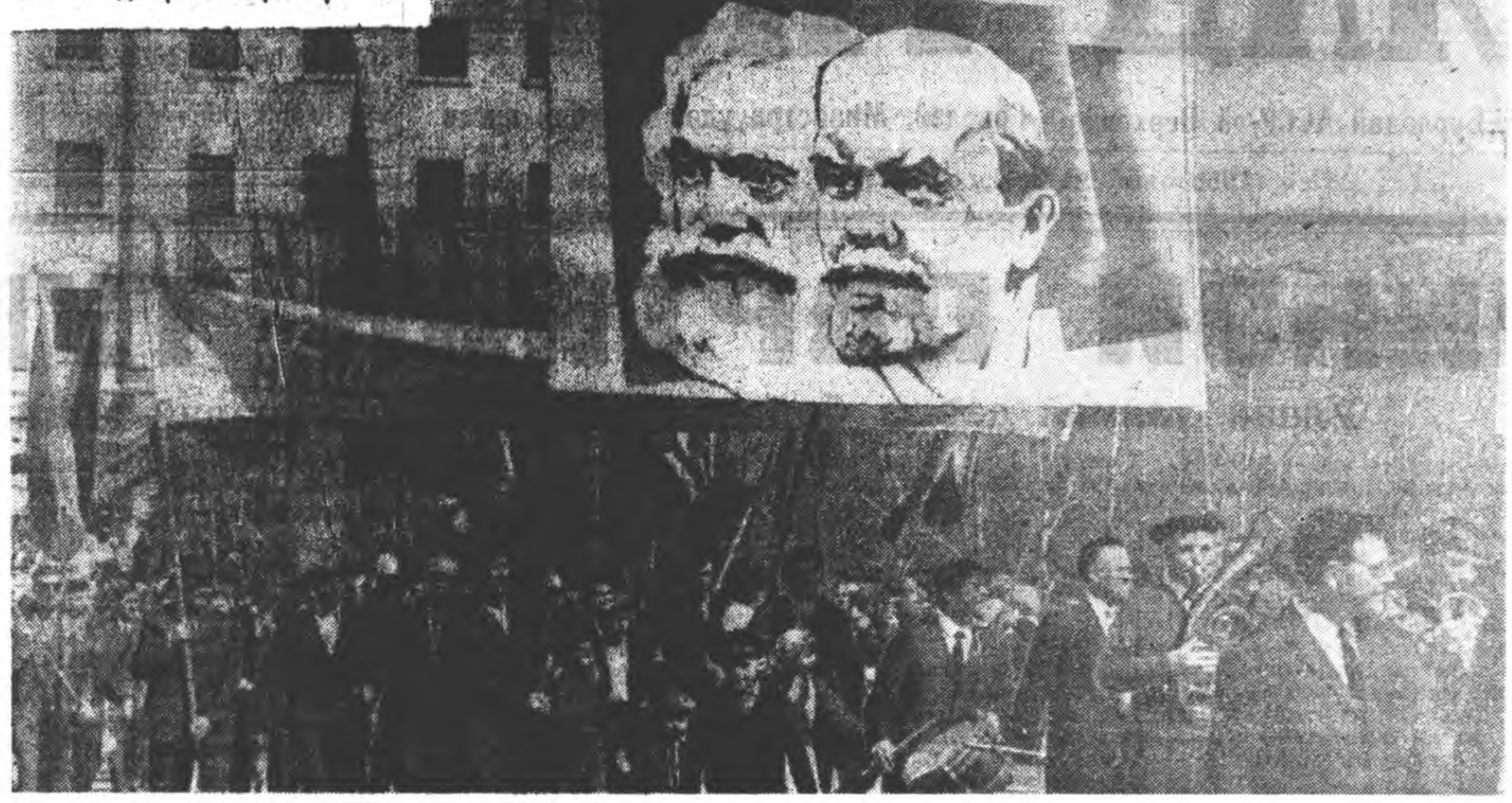

ЖАБХАЛАНТА МАЙН ЖАРГАЛТА ДУУНУ

Улаан-Үдэ хотын Соведүүдэй талмай дээрэһээ репортаж

Коммунис ажалай ударнигууд болон коллективүүдтэ алдар соло! Үйлэдбэриин түрүүшүүл ба үүсхэлшэдтэ алдар соло!

(КПСС-эй ЦК-гай Уряануудһаа).

МАЙ ҺАРЫН сэлмэг наран Эхэ орон дээгүүрнай мандаба. Гэрэнэй хурса элшэ туяа улаан тугуудай торгондо наадажа, бүри һүртэй болгоно.

Эгээл табин жэлэй саада тээ революциин улгы — Петроградта агууехэ багша Владимир Ильич Ленин ендэр дээрэ гаража, зол жаргалай, эрхэ сүлөөгэй түлөө тэмсэхыень арадуудые уряалаа һэн. Табин жэл. Совет табин май.

Мүнөөдэр — Майн Нэгэн. Эртэ үглөөнһөө эхилжэ, республикымнай ниислэл хото Улаан-Үдын үйлсэ гудамжануудта хүхюу хүгжэм, баяртай дуунууд зэдэлжэл байба.

Үглөөнэй 10 саг. Соведүүдэй талмай дээрэ һургуулиин үхибүүд гаража ерэнэ. Оркестрэй уран аялга шангадана. Һурагшадай жагсаалые Улаан-Үдын № 3 һургуулиинхид нээбэ. Улаан галстугууд, улаан тугууд, үхибүүдэй энеэбхилһэн шарайнууд. «Багша Ленин шэнгеэр һурахабди!», «Вьетнам арадтай һаналаа нэгэбди!», «Совет табин Майда алдар соло!» гэһэн үгэнүүд зэргэнүүд дээгүүр аржылдан харагдана.

Жаргалтай даа энэ үхибүүд. Тэдэнэй ерээдүйн зам һайхан. Эсэгэнэр, абганар, эжынэрэй табин нэгэн жэлэй саада тээ улаан шуһаараа олоһон зол жаргалые таанад, үхибүүд, эдлэжэ ябана гээшэт! Тиимэһээ иимэ сэлмэг үдэрые олгоһон эсэгэнэр, аханараа хододоо хүндэлжэ, тэдэнэй гаталһан замаар алхалха болоноот, хүбүүд, басагад!

Хүгжэм дуунай үер долгин талмай дээгүүр эбхэрнэ. Эб найрамдалай һүлдэ саб сагаан гулабхаанууд, амгалан байдалай шарнууд тунгалаг агаарта хөөрэнэ.

Партиин, советскэ органуудай хүтэлбэрилэгшэд, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй депутадууд, айлшад правительствын ендэр дээрэһээ даллана, эдиршүүлэй алхалалдан гарахада амаршална.

№ 20 һургуули. Энэ һургуулиин һурагшад гоё һайхан сэсэг ургуулдагаараа Улаан-Үдэ соогоо суутай юм. Тэдэнэй ургууһан улаан, ягаан, сагаан, хүхэ сэсэгүүд майн сэлмэг наранда бадарна.

Зэргэнүүд үнгэржэл байна. Һурагшадай жаргалтай шарайнуудые атаархан харамаар. Баяр, баяр, баяр. Барабан, горнын уран хүгжэм тугуудай урин намилзаантай нэгэдэн долгилно.

Манайда һурагшад олон. Һурадаггүй хүбүүд, басагад республика доторнай мүнөө үедэ үгы гээ һаа, алдуу болохогүй ёһотой. Үнгэрһэн жэлдэ Агууехэ Октябриин 50 жэлэй ойе угтажа бэлдэжэ байһан үедэ республикымнай хоёр зуу мянган һурагшад походто хабаадалсаа һэн.

Бага-Куналейн һурагшад нютагайнгаа партизануудай түүхые шудалаа, революциин ветерануудтай уулзаа. Тиихэдэ Хэрэнэй дунда һургуулиархин суута революционер Нестор Каландаришвилиин отрядай гаталһан замаар ябажа гараа. Тэдэнэр мартагдаһан хүүр, памятнигуудые һэргээн шэмэглэһэн байна. Улаан-Үдын № 1 интернат һургуулиин һурагшад ямар ехэ юумэ хээ гээшэб! Тэдэнэй эмхидхэһэн музейдэ Лондон, Прага, Лейпциг, Варшава, Ленинград хотонуудһаа асарагдаһан экспонадууд бии.

...Үхибүүдэй хүхюу дуунууд улам шангадана. Һурагшадай жагсаалнууд талмай дээгүүр нэгэ жэгдэ алхалалдан гарана. «Хододоо сэлмэг наран мандаг лэ» гэһэн дуунай аялга соностоно. Пионернүүдэй улаан галстугууд гал мэтээр толорно.

Үнөө 1919 оной Майн Нэгэн. Агууехэ багша В. И. Ленин Улаан талмай дээрэ эдир хүбүүд, басагадай урда иигэжэ хэлэһэн гэдэг:

— Үхибүүдэй эмхи гээшэ коммунистнуудые хүмүүжүүлэн һургаха эгээл һайн зам болоно, ургажа ябаа пролетаринар—үхибүүд революцида туһалха зэргэтэй.

Үхибүүд — манай ерээдүй. Эдэнэр лэ коммунизм байгуулалсажа, коммунизмда ажаһууха. Эдэнэр лэ революциин тугые батаар үргэлсэн, Октябриин толоной бүри хурсаар бадархые хараха.

...УЛААН-ҮДЫН АЖАЛШАДАЙ жагсаал эхилбэ. Тэрэнэй манлайда Железнодорожно районойхид. Эдэнэр Майн Нэгэнэй хүдэлмэрэй социалис мүрысөөндэ эрхимлэжэ, жагсаалые толгойлхо эрхэ олоо ха юм.

Ленинэй ордено Улаан-Үдын локомотив-вагон заһабарилгын заводойхид Соведүүдэй талмай дээрэ гаража ерэнэ. Тугшад түрүүлнэ. Ленинскэ комсомолой, Зам харилсаанай министерство болон түмэр замай транспортын хүдэлмэрилэгшэдэй профсоюзай ЦК-гай дурасхаалта тугууд хабарай ирагуу һэбшээндэ намилзана. Республикымнай түрүүшын гигант ЛВРЗ-гэй хүдэлмэршэд, инженер, техникүүдэй түйлаһан амжалта, илалтануудаар бидэ жэл бүхэндэ баясалаг, омогорходог гэшэбди. Үнэхөөреэшье энэ заводой коллектив һара, квартал, жэл бүхэнэйнгөө даабарине, түсэбые болзорһоонь үрид дүүргэдэг, шанар һайнтай продукци үгэдэг байна.

Хүдэлмэришэн анги. Агууехэ Октябриин революцие мандуулалсаһан хүдэлмэришэн анги. Тэдэнэй бата гарта адхаатай уряа лозунг, транспарантнууд дээрэ Сибирь оронда һүүлэй үедэ болоһон хубилалтанууд эли тодоор харагдана.

«Май, эб найрамдал, амгалан ажал» гэһэн үгэнүүд аржылдана. ЛВРЗ-гэй хүдэлмэришэдэй зэргэнүүд Соведүүдэй талмай дээгүүр үнгэржэл байна.

1886 оной Майн Нэгэнэй үдэр Чикаго хотын хүдэлмэришэд жагсаалда гараа һэн. Хүнэйе мүлжэхэ, дарлаха хэрэгтэ эсэргүүсэһэн тэдэниие Америкын Холбоото Штадуудай засагаархид хайра гамгүй намнаа һэн. Харин тиихэдэ 1889 ондо Париж хотодо социалистнуудай хлаехеерондын конгресс болоод, ажалшадай һаналаа нэгэдэлгын үдэр Майн Нэгэниие жэл бүхэндэ тэмдэглэжэ байха гэһэн шиидхэбэри абтаа һэн. Харин манай Эхэ оронойажалшад совет табин Майе угтажа байна. 1918 оной май ямар байгаа һэм! Һаяхан тогтоогдоһон залуу совет республикые харин дотоодын дайсад дүрбэлэнхэй, бажууха һалгааха хүсэлэнтэйгөөр зүг бүхэнһөөнь дүгтаашалдажа эхилээ. Большевигүүд илагдаагүй. Тэрэ гэһээр нарата табин жэл үнгэрөө. Мүнөө харыт! Энээхэн табин жэлэй туршада ямар ехэ хубилалта болоо гээшэб! Республикымнай ниислэл хото Улаан-Үдэшье танигдахаар бэеэ болон хубилаа, шэнэ үйлсэ, гудамжануудтань шэнэ орьёл гэрнүүд жэрылдэнэ.

Хүгжэм наадна. Агууехэ Карл Марксын гайхамшагта «Капитал» номые гурбан хүбүүд үргэн гарана. Удахагүй даа. Карл Марксын түрэһөөр 150 жэлэй ойе майн 5-да тэмдэглэхэмнай. Дэлхэйн пролетаринарай агууехэ вождь, багша, научна коммунизмын үндэһэ һуури табигшын хүсэл, бодолнууд ёһотой удхаяа олоод, майн энэ жагсаалда һүртэйгөөр харагдажа байна бэшэ аал?

Зэргэнүүд һүбэрнэ. Хүгжэм дуунай хүхюу аялгын дали дээрэ омог, огсом үгэнүүд нишэгнэнэ. «Хүдэлмэришэн ангина—мэнэ амар!». «Ильич багшаяа бү мартагты, һургаалыень дүүргэгты, замаарнь алхалагты!» гэһэн үгэнүүд толорно.

Локомотив-вагон заһабарилгын заводой олохон бригада, участок, цехүүд Владимир Ильич Ленинэй түрэһөөр 100 жэлэй ойе угтуулан, дээшэлүүлэгдэһэн уряа абанхай. Мүнөөшье тэдэнэр амжалтатай. Агууехэ Октябриин 50 жэлэй ойн нэрэмжэтэ механическа цехэй Виктор Егорович Колодинной участогайхид кварталай түсэбые болзорһоонь урид дүүргэһэн тухайгаа мэдээсээ һэн. Түрүүшүүл олон. Продукциин шанар һайжараа. Ажалай бүтээсэ урда жэлнүүдэйхидэ орхолоо 11 процентээр дээшэлээ.

...Май һарын сэлмэг наран дулааханаар шарана. Жагсаалда гараһан хүнүүдэй нэгэ жэгдэ, солгёон алхамһаа талмай доһолно.

Буряадай энергетигүүд гаража ерэнэ. Тэдэнэй плакат, лозунгнууд дээрэ В. И. Ленинэй хэлэһэн үгэнүүд һиилээтэй. «Зайн галаар Россие гэрэлтүүлхэ гэжэ оролдоһон багшымнай хүсэл бэежээ. Манай республикын газар дайда дээрэ революциһаа урда тээ нэгэшье станци байгаагүй. Мүнөө хараад үзэгты. Энергосистемын шэжэм утаһые хэмжэхэдэ, аяар 12 мянган модо болохо. Эдэ бүгэдые совет юрын хүнүүд хээ. ТЭЦ-эй турбинын цехэй слесарь, Ленинэй ордено Ксения Кириенко, мастер Петр Щербаков, гагнууршан Виктор Сперанский болон бусадые жагсаалай дунда харанабди.

ТЭЦ-эй коллективэй амжалтада урмашамаар. Байгша оной түрүүшын кварталай туршада 4 миллион киловатт-час зайн гал арьбалагдаа, түсэбһөө гадуур 30 мянган түхэригэй продукци үгтөө.

Хирпиисын заводойхид «ура» хашхаралдаһаар үнгэрнэ. Эдэнэрэй габьяа ехэ. Улаан-Үдэ хотын барилгануудта тэдэнэйл сохиһон хирпиисэнүүд ороно ха юм. Заводой түрүү хүдэлмэрилэгшэд Наталья Портнягина, Васса Мезенцева, Ирина Чупанова, Ольга Шаманова болон бусадые колонно соо харанабди.

Хабарай сэсэгүүд, хабарай наранай элшэ. Хүхюу дуунууд замханагүй. Улаан, ягаан, ногоон үнгэтэй ракетэнүүд сэнхир хүхэ агаарта носожо, һайндэрэй талмайе шэмэглэнэ. Улаан-Үдымнай түмэр замшад алхалалдана.

Мүнөөдэр Майн Нэгэнэй үдэр түрүүшын маёвкодо хабаадаһан хүдэлмэришэдые һананабди. Олоной жаргалай түлөө ами наһаяа үгэһэн хүдэлмэришэд-революционернууд Шульц, Гольдсобель, Гордеев, Милютинский, Медведников гэгшэдые, хүнүүд, бү мартагты!

Түмэр замшадай илалта, амжалтануудта баясагты. Тэдэнэр дамжуулгын Улаан тугуудта хүртэнхэй.

Майн һайндэрэй жагсаал түлэг дундаа. «Буржелезобетон» нэгэдэлэй хүдэлмэришэдэй зэргэнүүд үнгэрнэ.

Тэдэнэй хойноһоо олон автомобильнууд гаража, талмайе бүрхөөнэ. Эдэмнай автоуправлениин жолоошод гээшэ. «Табан жэлые—болзорһоонь урид!» гэһэн уряа лозунг машинанууд дээгүүр яларна. Жолоошод Юрий Михайлов, Дмитрий Романов, Георгий Васильев гэгшэдэй үбсүүндэ «Социалис мүрысөөндэ эрхимлэгшэ» гэһэн тэмдэгүүд яларна.

Железнодорожно районой ажалшадай жагсаал үргэлжэлһөөр. Барилгашад алхалалдана. Саяан үндэр уулаһаа эхилээд сэнхир хүхэ Витим хүрэтэр һунаһан Буряад оромнай шэнэ барилгаар ербын бөдонхой. Барилгахабсаралгын 834 поезд гээшэмнай республика соогоо суурхаһаар үнинэй. Майн һайндэрэй урда тээхэнэ тэдэнэр томо хоёр гэр ашаглалгада үгөө.

«Теплоприбор» завод. Буряад оронойиндустриальна түхэлтэй боложо байһыень энэ заводой ажал хэрэгүүд дээрэһээ мэдэжэ абамаар. «Теплоприборто» бүтээгдэһэн продукци харин 37 гүрэндэ эльгээгдэнэ. Энэмнай залуу предприяти. Баригдаһаар оройдоол зургаан жэл болонхой. Тиибэшье һаа, республикымнай алдар солые аяар холо, хилын саагуур дурдуулна.

Соведүүдэй талмай дээгүүр һайндэрэй дуунууд улам шангаар зэдэлжэ, «ура» хашхаралдаан нэернэ.

СОВЕТСКЭ РАЙОНОЙ ажалшад гаража ерэнэ. Хабарай ирагуу һэбшээн тугуудай торгоор наадана. Энэ жэлдэ тус районойхид амжалтатай. Социалис мүрысөөндэ илажа, хоёрдохи һуури эзэлээ.

Улаан-Үдын судна бүтээлгын завод. Түрүү фрезеровщик Константин Филиппович Лохов түрэл заводойнгоо тугые дээрэ үргэн ябана. Энэ хүмнай —эрхим хүдэлмэришэн. Үдэр бүриингөө нормые 130 процент дүүргэдэг. Тэрэнэй нэрэ районой Хүндэлэлэй самбарта бэшээтэй.

«Май, эб найрамдал, амгалан ажал» гэһэн үгэнүүд колонноонууд дээгүүр дахинаа харагдана. Зүб даа. Бүхы дэлхэйн ажалшадай һаналаа нэгэдэлгын энэ үдэр хадаа бүгэдэнэй дайшалхы жагсаалаа хаража, пролетаринадай хэрэгтэ, Коммунис партидаа, Эхэ орондоо үнэн сэхэ байһанаа харуулһан, шалгаһан жабхаланта һайндэр болоно ха юм.

Сэсэгүүд, сэсэгүүд, сэсэгүүд. Тэрэнгиин ягаан үнгөөр Соведүүдэй талмай хушагдана. Дэлхэйн бүмбэрсэгэй макет дээрэ хүбүүн басаган хоёр зогсоно. Тэдэнэй гарта—улаан туг.

Зэргэнүүд, зэргэнүүд. Улаан-Үдын шэлэй заводой хүдэлмэришэдэй алхалалдан ерэхэдэ, «ура» хашхаралдаан шангадана. Шанар һайнтай шэл бүтээжэ, хилын саагууршье суутай болоһон заводойхид энэ жэлэй дүрбэ һарын түсэбые болзорһоонь урид дүүргээ. Ажалай түрүүшүүл, коммунис ажалай ударнигуудта Майн Нэгэнэй халуун баяр хүргэе!

«Бүхы дэлхэйн пролетаринар, нэгэдэгты!» гэһэн уряатай плакат бариһан зэргэнүүд ерэбэ. «Электромашина» завод. Республикымнай алдар солые үнинһөө хойшо үргэлсэһэн энэ предприятиин хүдэлмэришэдэй бүтээһэн нэгэшье продукци голодоһондо ородоггүй. «Совет юумэн эгээл һайн» гэһэн уряа доро тэдэнэр хүдэлнэ. Кран бүтээдэг цехэй токарьнууд Александр Лоскутов, Кирилл Царев, электро-гагнууршан Михаил Мордовской болон бусад түрүүшүүлые жагсаал соо харанабди.

Буряадай хэлхээ холбооной хүдэлмэрилэгшэд, геологууд ерэнэ. Хэлхээ холбоошодто бидэ баяртайбди. Юундэб гэхэдэ, үнгэрэгшэ жэлдэ «Орбита» станци тэдэнэр барижа, Москва, Ленинград, Париж, Гренобль — хаанашье хэгдэһэн дамжуулга хүн зондо харуулжа шадаха болоо.

Геологуудай ажал айхабтар ехэ. Түрэл дайдынгаа баялиг—ашагта малтамалые бэдэржэ, геологическа партинууд холын хойто зүгтэшье, Зүүн Саяануудайшье уула хаданууд та ошонхой. Олзотой ябагты, геологууд!

Үдын наран шангаар шаража эхилбэ. Огторгой монсогоршье үүлэгүй. Сэлмэг гээшэнь! Соведүүдэй талмай дээрэхи жагсаал үргэлжэлһөөр. «Ура» хашхаралдаан замханагүй.

Министерствэнүүдэй хүдэлмэрилэгшэд гарана. Баяртай нюурнууд, хүгжэм дуунууд, хүхюу үгэнүүд.

Хүдөө ажахын министерство. Майн Нэгэнэй һайндэрые нэрэтэй түрэтэйгөөр угтажа байһан тухайгаа тэдэнэр элидхэнэ. Табан жэлэй гурбадахи жэлэй нэгэдэхи квар...
гэгдэнхэй. Үнгэрэгш...
ликын 13 ажахы...
гууд барюулагдаа. ...
аймагай Борьёогой с...
ордендо хүртэбэ!
Соёл культурын...
элүүрые хамгаалг...
сэсэгүүдээр даллаба...
Буряад арадай с...
хүгжэлтэ, ургалта ...
эй Наукануудай акад...
отделениин филиал ...
нэнхэй. Олохон арт...
лүүр суурханхай. ...
артистка, СССР-эй Вер...
депутат Лариса Сах...
арадай артист Петр...
Канадын хото Мон...
«ЭКСПО-67» гэһэн ...
жо, буряад хатарые ...
Тиихэдэ СССР-эй арадай ...
саран. Линховоин ...
аяншалжа, буряад ...
зэдэлгээ. Омогорхомо...
Һайндэрэй талмай ...
даа. Элдэб үнгэтэй ...
огторгойдо дэгдэнэ. Са...
хаанууд арбагаш...
байтар В. И. Ленинэй ...
хиидхүүлһэн самолёт ...
ниидэн гарана. «Ура» ...
болоно.
Залуу үетэн—сту...
хада, талмай залуу ...
шэнгеэр үзэгдэнэ. ...
культурын, багшанар...
гуулинуудай хүбүүд, ...
марш дуулалдана. ...
зын хубсаһад сэлмэг ...
толоржо, талын сэ...
на. «Эб найрамдал, ...
амгалан ажал, эли ...
дүүгэй холбоон, зол ...
үгэнүүд аржылдана.
Ерээдүйн эрдэмтэд, ...
женернүүд, омог дор...
ты! Урдатнай хэбтэһэ...
Таанад лэ залуушууд ...
найдалынь, этигэлынь ...
лэ коммунизм байгуул...
низмда ажаһуухат!

ОКТЯБРЬСКА РА...
нэрэ даа. Табин ...
Үдын урда бэедэ яма...
Хасагуудай нэгэ хэд...
гайшад, архиншад, ...
үүр лэ энд байһан ...
Харин мүнөө харагты! ...
гэрнүүдэй жэрэлзээн, ...
дамжануудай нэмж...
Октябриин революции...
даһан район.
Энэ районой жа...
комбинадай ажалш...
Комбинадай туг дээрэ ...
яларна. РСФСР-эй Вер...
Президиумэй, РСФСР-...
дэй Соведэй, ВЦСПС-...
туг арюухан һэбшээ...
Амжалтаар баян да...
хин! Колбасна завод...
Майн нэгэнэй хүнд...
мүрысөөндэ илан гар...
гэдэхи кварталда ту...
313 тонно мяха угаа...
Зэргэнүүд, зэргэн...
Ажалай Герой Клавди...
липпова, Ленинэй ор...
Александрович Аран...
Александр Яковлевич ...
ябалсана.
Майн Нэгэнэй һайн...
Залуушуулай шанга ...
май доһолно. Баатар Вь...
тай һаналаа нэгэдэн...
солые дэмжэжэ байһа...
дэнэр мэдүүлнэ. «Ар...
амгалан Вьетнамһаа ...
патриодуудта алдар со...
нууд зэдэлнэ.
Харин сэмбын ...
гарахада, долоон үн...
талмай дээгүүр ...
һанамаар. Карл Марк...
Ильич Ленинэй дура...
Сэмбэшэд дорюука...
Тэдэнэй баяр ехэ. Нэг...
түсэб болзорһоо урид ...
доо мянган метр бүд ...
нэхэгдээ. «Забайкаль...
гэһэн шэнэ бүдүүд ...
хүртэдэг болонхой.
Ленинэй ордено ...
түрүү нэхэгшэ Дарья ...
мурова ябана. ...
Савельева, Мария Тр...
тина Видутова. Эдэн...
бөөр хүдэлжэ байһа...
Зэргэнүүд, зэргэн...
байна. Эдир спорт...
Үнгын тугууд намилз...
даг фабрикын хүдэл...
табан республикын ...
тюмүүдые үмдэнхэй. ...
дуудай хани барис...
Гэр барилгын ко...
шад талмай дээгү...
Баяртайгаар даллаба, ...
ралдана.
Республиканска ...
шэлэгшэдтэ халуун ...
хүргэгты! Октябриин ...
да тээ Буряад орон...
доон больница байһа...
150 больница, 570 ...
лон фельдшерскэ пу...
Гайхалтай гоё...
Жагсаалнууд ...
Ерээдүйн һайхан ба...
байгуулалсажа, олон...
гин хубитаяа оруул...
Үдымнай ажалшадай ...
саал һүр жабхаланта...
Коммунис партидаа, Э...
рөө арадтаа үнэн сэхэ...
Зон жэлэй түсэбые ...
удад дүүргэхын түлөө ...
нэ бүхы дэлхэйн аж...
нэгэн, баатар Вьетн...
ные дэмжэжэ, эб най...
ами наһаяа гамнаа...
манай ажалшад дам...
руулба.
Мандаг лэ Майн Нэ...

Г. ДАШ...

Фотокорреспондент Э...
зурагууд эндэ ...

Улаан-Үдэ хото, 1968 оной Майн нэгэн

...АРБАДТА ОЛДОҺОН ГАР БЭШЭГ

(Партида ороходо бэшэгдэһэн түүхын хуудаһан).

...Ильичһээ урид Сибирь ...волюционер Павел Ар... Шушенскада намда ... Павел Аргуновой хэн ...эгүй һэм, зүгөөр нэ... ...сосоһон шэнги бэлэйб. ...ушэ Минусинскдахи хи... ...эжэлгын Мартемьяно... ...эйһээ асуужа абаха ...эб. «Сибиринн гайхал» ...музей соо үнэхөөрөөшье ...энжэлгэнүүд хэгдэһэн, ...экспонадууд бүридүү... ...гаа.

...болоходоо, тэрэ зун ...одо 80 наһатай Нина ...артьянова—музей эм... ...басаган—өөрөө ерэшоод ...багахан үхибүүн ябаа... ...холын сагай Минусин... ...нир Ильичэй Шушен... ...Нина Николаевна му... ...анадаг. Ленин Николай ...Мартьяновтай полити... ...р сүлүүлэгдэһэн аад, ...дэ ажалладаг хүнүүд... ...ал тала байһан юм. ...лаевна Мартьяноваһаа ...ирович Аргуновые та... ...эсүүлэб.

...ахабиб,— гэжэ залуу ...а Николаевна шэн... ...ба. — Павел Алек... ...ийэ хүдэлхэһөө гадна, ...ирхолтой зохёол бэшэ... ...лын түрэлшье хүн ...эхэ Аполинария Алек... ...ел Александрович Ар... ...дүүнь байгаа бшуу. ...Александрович юунтэ ...эгдэһэн юм? Мэдэхэ

...ахабиб. Марксые ... түлөө сүлэгдөө ба... ...Марксын зохёолнуудые ...анхан оршуулагша... ...уу. Үшөө Москвагай ...уража байхадаа, ор... ...хэблэгшэдэй бүлгэм ...эбхитэйгээр хабаада... ...ургадэн тухай Павел ... һамган — Юлия ...Аргуноваһаа бүри то... ...эжэ болохот. Тэрэ ...хвада ажаһуудаг. Ар... ...еулок—Спасопесков... ...лохот.

...сан сасуутаа Спасо... ...лок шэглэн гарабаб. ...овна Аргунова му... ...ной эдэбхитэн, эхэ... ...атка шэнгеэр узэг... ...лонёор хиргууланхай, ... хурса харасатай,— ...люционерэй һамган, ...люционерка бшуу. ...үедэ Чапаевай диви... ...тулалдаһан, һүүлдэнь

Ленинэй урдаһаа тэмсэһэн. 1921 ондо фронтһоо бусаад, Саратовска университедтэ һурахаяа ороо. Эгээл энэ үедэ Павел Александрович Аргунов тэндэ багшалдаг байгаа.

Тэдэнэр Ленинэй хүдөөлүүлһэн үдэр танилсаа юм. Павел Александрович университедтэ болоһон шаналал гашуудалай митинг дээрэ үгэ хэлэхэ зуураа, сэдьхэлээ ехээр хүдэлгөөд, тэрэнһээ уламжалан үбдэшоо бэлэй. Урдань фронтдо медсестра ябаһан Юлиие Аргуновой хойноһоо харууһалхыень олонитэ эльгээгээ юм.

Хэдэн һарын туршада Юлия Павел Александровичай хойноһоо харууһалаа, тиихэдээ һайн медсестра байхаһаа гадна, мүн тэсэбэритэй шагнагша байһанаа харуулаа бшуу. Харин Павел Александрович холын жэлнүүд, студент ябаһан саг тухайгаа, яажа революционно хүдэлмэридэ шалжэһэн тухайдаа домоглодог байба.

...Павел Аргунов Зүүн Сибирьтэ, тиихэ үеэр хаатаржангуудай түб гэжэ тоологдодог Эрхүү хотодо түрөө юм. Эрхүүдэ народовелецууд, Польшын буһалгаашад, шажанай талаар сүлэгдөөшэд—нэгэ үгөөр хэлэбэл—элдэб лэ халибай тэмсэлшэд эндэ элбэг бэлэй. Тэдэнэй дунда үдэһэн Аргунов баһал хаанта засагта эсэргүү ухаан бодолоор нэбтэрээ һааб даа. 1881 ондо эрхим һайнаар гимнази дүүргэһэнэйнгээ түлөө һангай зоореэр —Зүүн Сибириин стипенди абахаар—Москвагай университедтэ эльгээгдэһэн юм. Медицинскэ факультедтэ абтаһан Павел Аргунов Сибириин студентнүүдһээ бүридэһэн бүлгэмэй хүтэлбэрилэгшэдэй нэгэн болоо һэн. Тиихэдэ Сибириин студентнүүд университедтэхи бүхы нютагуудай бүлгэмүүд сооһоо революционно хараа баримталдагаараа онсо илгардаг байгаа.

...1944 ондо Павел Александровичай наһа барахада, тэрэнһээ Юлия Александровнада юуншье үлөөгүй шахуу юм. Дайнай урда тээ тэдэнэр Феодосий хотодо ажаһуудаг һэн. Крымые гитлерэйхидэй булимтаран абахын урда тээхэнэ залуугайнь документ, материал, хоморой номуудайнгаа библиотекэ гэхэ мэтые бүлтыень эзэгүй орхёод, яаралтай түргэн нүүхэ баатай болоо һэн. Юлия Александровнагай гарай сүүмхэ соо байһан Аргуновой залуугай хэдэхэн лэ фото үлэнхэй. «Минусинска хизаарай хүдөө ажахы тушаа очеркүүд» гэһэн Павел Александровичай Шушенскада бэшэһэн ном хайшаншьеб даа гэжэ бүтэн бүрин үлөө. Павел Александровичай 30-аад онуудта элдэб согсолбори, «Хаатарга ба сүлэлгэ» гэжэ журналда толилуулһан статьянууд Ленинскэ библиотекэ сооһоо фотобуулгабарин ашаар абтанхай, ехэ нарииаар эндэ хадаглагдажа байдаг юм.

Үшөө нэгэ тон һонирхолтой, Павел Александрович Аргуновой юрэ бусын ажабайдалай зам харуулһан документтэй танилсааб. Тэрэнь хадаа — Коммунис партида орохо тухай мэдүүлгэтэй хамта бэшэгдэһэн өөрынь намтар, 1943 ондо, үхэхэһөө хэдэн һара урид, Аргунов тэрэ мэдүүлгэеэ Москва хотын Киевскэ райкомдо үгэһэн байна. Тиихэдэ Павел Александрович Юлия Александровна басаган хоёртоёо тэрэ райондо ажаһуудаг һэн.

Үндэр наһатай болоод партида орохо гэһэн алхамдаа Павел Александрович гүн ехэ удха шанар олгон хандаа һэн. Намтар туужаяашье оройдоо хоёр-гурбахан хуудаһан дээрэ бэшээд хизаарлаагүй. Тэрэнь ганса интервалтайгаар 36 хуудаһан дээрэ машинкаар сохигдоһон нилээд ехэ дэбтэр болоо юм. Үнгэрһэн зуунай 60-аад ондо Павел Александровичай ябуулһан революционно хүдэлмэриин гэршэ болохо энэ ори ганса документые һамганиинь нюдэнэй сэсэгы мэтээр хадагалжа ябаа. Юлия Александровна тэрэ намтарыень намда уншуулба. Дээрэ дурсагдагша 1881 он тухай П. А. Аргунов «Намтар» соогоо иигэжэ бэшэнэ:

«...Би «Капиталай» 1-дэхи том, тэрэшэлэн үшөө оршуулагдаагүй: «Философиин хожорголго», «Анти-Дюринг», «Утопиһоо наука хүрэтэр социализмын хүгжэлтэ», «Английн хүдэлмэришэн ангиин эрхэ байдал тушаа» гэхэшэлэн—хилын саанаһаа ямаршье шалгалтагүйгоор ном захижа асаруулха эрхэтэй профессорнүүдэй гарта ороһон — номуудые ехэл шунал анхаралтайгаар шудалжа эхилээ һэм. «Капиталай» ород хэлэн дээрэ тон хомор байһан ушарһаа Марксын гол бодолнуудые тэндэһээнь буулган бэшэжэ абадаг, тиихэдээ шадаал һаа өөрынь үгэнүүдые хубилгангүй орхидог, ондоо статьянуудһаань абтаһан цитатануудые нэмэрилүүлдэг бэлэйб. Тэрэ дэбтэрыем кружогой суглаан дээрэ оройдоол хоёр часай турша соо уншахашье, тайлбарилхашье арга бии байба. Тиигэдэгшье байгааб. Энэ дэбтэрни марксизм дэлгэрүүлхэ хэрэгтэ яһала ашагтай байһан,—тиин хожомынь нюуса хэблэлээр барлагдаһан юм».

Иигэжэ эхин түрүүн Марксые уншаад, шадаха зэргээрээ дэлгэрүүлхэ һэдэлгэ хэһэн байна. Саашадаа хэрэгынь амжалтатайгааршье, далайса ехэтэйгээршье, эмхитэйгээршье ябаа. Энээн тухай үнөөхил «Намтар» соонь уншанабди: «1882—83 онуудта марксизм шудалха зорилго урдаа табиһан нилээд олон хүнэй хабаадалгатай кружок Москвада эмхидхэгдээ һэн. Тэрээндэ гол түлэб университедэй студентнүүд, дунда һургуулиин багшанар, дээдэ курсануудта һурадаг залуу эхэнэрнүүдородог бэлэй. Удангүй гансашье Марксые шудалха бэшэ, харин зохёолнуудыень оршуулха, тиин нюусаар — студентнүүдэй лекциин тэмдэглэлнүүд мэтээр (иимэ тэмдэглэлнүүд тэрэ үедэ бүхы факультедүүдтэ хэблэгдэдэг һэн)—тунхаглажа, үргэн ниитэ һурагшад, хүдэлмэришэд болон сэрэгэй албатанай дунда тарааха гэжэ кружогойхид шиидээ бэлэй.. «Коммунис партиин Манифест» болон бусад хэдэн зохёолнуудыень иигэн тиигэн хэблэжэ гаргаһанайнгаа удаа «Социалис ухаан бодол» гэжэ журнал гү, али согсолбори барлаха тухай шиидхэбэри абтаа».

...Марксизм-ленинизмын институдай библиотекэ соо энэ тон хоморой тунхаглалгатай танилсааб. Тэрэнэй яһала ураар зураглаһан литографитай гаршаг дээрэ хара бэхээр хэгдэһэн тэмдэг обёорогдоно. Энэ хадаа полициин хэһэн тэмдэг шүү. Таахада 1917 ондо ямар нэгэн полициин данса сооһоо гаргагдаһан энэ ном элдэб библиотекануудаар дамжажа ябаһанаа һүүлэй һүүлдэ марксизм-ленинизмын институдай гарта ороо хаш. Үшөө хэдэн иимэ, баһал сагдаанарай табиһан тэмдэгтэй журналнууд ороноймнай ондоо библиотекэнүүд соо хадагалаатай байна гэжэ институдай хүдэлмэрилэгшэд элирүүлээ.

Энэ согсолбори тухай Аргунов «Намтар» соогоо иигэжэ бэшэнэ: «Социалис ухаан бодолой» түрүүшын согсолбори 1884 оной эхеэр хэблэгдэн гараа. Тэрээн соо «Утопиһоо наука хүрэтэр социализмын хүгжэлгэ» гэһэн Энгельсэй хүдэлмэри, баһал тэрэнэй бэшэһэн «Английн хүдэлмэришэн ангиин байдал тушаа», «Политическэ экономиин шүүмжэлгэдэ», «Философиин хожорголго» болон бусад зохёолнуудһаа абтаһан хэһэгүүд ороо юм. Сагдаанарай нэгжүүл хажа элирүүлһэнэй еһоор, энэ согсолбори үргэнөөр дэлгэрһэн байгаа.

«Социалис ухаан бодол» гэһэн журнал тухай Энгельс мэдэхэ байгаа. Тэрэниие хэблэдэг кружок тухайшье һураг суу дууланхай һэн. Кружогой гэшүүн болохо Евгения Паприц гэгшэтэй Энгельс бэшэг бэшэлсэдэг байһан юм. Евгения Паприц

КАРЛ МАРКСЫН ТҮРЭҺӨӨР 150 ЖЭЛЭЙ ОЙДО

оршуулагшад болон хэблэлшэдэй кружогой хилын саанахи корреспондент байгаа ха гэһэн һанамжа «Намтар» соогоо Аргунов дурдаха зуураа, энээниие тиихэдэ лаб мэдэхэгүй байһан ушараа ойлгуулна. Юуб гэхэдэ, кружогойхид ехэ нюуса эрхэ байдалда ажалладаг һэм шуу.

Аргуновой «Намтар» соо Энгельс Паприц хоёрой бэшэг бэшэлсэлгэндэ зорюулагдаһан бишыхан бүлэг бии. «Социалис ухаан бодол» гэжэ согсолбориин Москвада хэблэгдэн гараһан тэрэл жэлдэнь мэдээ гэжэ Аргунов онсолон тэмдэглэнэ, тиихэ зуураа Паприцһаа бүри урид нюуса журналай гараһан тухай хэншьеб Энгельстэ дуулгаа гээд тэрэ һанамжална.

Аргуновой «Намтар» уншахадаа, тэрэниие мэдэхэ, таниха байһан үнинэй большевигүүдтэй уулзахадаа, Россида бии болоһон түрүүшын марксис кружогуудые шэнжэлдэг эрдэмтэдтэй хөөрэлдэхэдөө, энэ кружогой түүхэ үшөө ёһоор анхарагдаагүй гэһэн тобшолол хээб. «Ажалые сүлөөлэлгэ» гэһэн Плехановай бүлэгые баран мэдэхэ. Россин социал-демократуудай теоретическэ үндэһэ һуурие энэл бүлэг табяа гэжэ В. И. Ленин хэлэһэн шуу. Зүгөөр Плехановай бүлэг хооһон газарта бии болоогүй ха юм.

Марксизм-ленинизмын институдай бэлдэһэн «КПСС-эй түүхын» һүүлэй тунхаглалгын нэгэдэхи том соо «Оршуулагшад болон хэблэлшэдэй бүлэг тухай, тэрэнэй эмхидхэлшэд, тэрэ тоодо Павел Александрович Аргунов тухай хэдэн үгэ хэлэгдээтэй.

Эдэл хэдэн үгэнүүдые манай түүхэшэд тайлбарилха болоно бшуу.

«Марксын жэл» гэжэ тоологдоһон энэ ондо, хүн түрэлтэнэй агуу ехэ багшын түрэһөөр 150 жэлэй ойн тэмдэглэгдэжэ байхада, Россида марксизмын дэлгэрһэн түүхэдэ хабаатай шэнэ мэдээнүүдые олоходо баясхалантай байна. Партида орохо дээрээ Павел Александрович Аргуновой бэшэһэн ажабайдалайнь намтар энэ түүхын эгээл һонирхолтой хуудаһануудай нэгэн мүн.

Илья АГРАНОВСКИЙ,
АПН-эй тусхай корреспондент.

ХИЛЫН СААНА МАЙН НЭГЭНИИЕ ҺАЙНДЭРЛЭБЭ

СОФИ. Арадай Болгариин город, тосхонуудай гудамжануудай Майн Нэгэнэй һайндэртэ һайханаар шэмэглэгдэһэн, хүн зоноор олон байба. Софи хотын ажалшадай Майн Нэгэнэй жагсаалые туг баригшад нээбэ. Тэдэнэй удаа ниислэлэй районуудай ажалшадай жагсаалнууд Сентябриин 9-нэй нэрэмжэтэ талмайда гаража ерэбэ. Хабарай һайхан сэсэгүүдые, туг, хюурнуудые, социализм байгуулгада болгар арадай хэһэн туйлалтануудые харуулһан олон транспарант, макетэнүүдые, эб найрамдалда болон ажалшадай уласхоорондын һаналаа нэгэдэлдэ уряалһан лозунгнуудые жагсаалшад үргэжэ ябаа. Болгариин Коммунис партиин, КПСС-эй болон болгар-совет хани барисаанай хүндэлэлдэ, социалис оронуудай бата нэгэдэлэй хүндэлэлдэ, баатарлиг вьетнам арадтай һаналаа нэгэдэлгын хүндэлэлдэ хэлэгдэһэн урянууд талмай дээгүүр таһалгарягүй зэдэлбэ.

ХАНОЙ. Майн Нэгэнэй һайндэрые ДРВ-гэй ниислэл гоё һайхан шэмэглэлээр угтаба. Ханойн гудамжануудые, байшан гэрнүүдые уря лозунгнууд, плакадууд шэмэглэһэн байба. Вьетнамай арадта мүнөө жэлэй Майн Нэгэн онсо шэнжэтэй юм. Бүхы дэлхэйн хүдэлмэришэн анги болон ажалшад Вьетнамтай һаналаа нэгэдэлгын һүлдэ тэмдэг доро энэ үдэрые үнгэргэһэн байна. Ажалшадай уласхоорондын һаналаа нэгэдэлгын үдэртэ зорюулһан баярай митинг ДРВ-гэй национальна суглаанай байшанда үнгэргэгдөө. Президент Хо Ши Мин түрүүтэй ДРВ-гэй партийна болон гүрэнэй ажал ябуулагшад митинг дээрэ байлсаа. Митингдэ хабаадагшад хадаа США-гай зүгһөө хэгдэһэн дайнда эсэргүү тэмсэлдэнь сэгнэшэгүй ехэ туһаламжа, дэмжэлгэ узуулһэнэйнь түлөө Советскэ Союзда, бусад аха дүү социалис оронуудта, түрүү үзэлтэй бүхы хүнүүдтэ вьетнам арадай үмэнэһөө гүнзэгы ехэ баясхалан хүргэбэ.

ПАРИЖ. Франциин ажалшад угаа ехэ дэбжэлтэтэйгээр Майн Нэгэнэй һайндэрые тэмдэглэбэ. Парижай зуугаад мянган тухай ажалшад олон удаан жэлнүүдэй һүүлээр түрүүшынхеэ баярай жагсаал үнгэргэбэ. Улаан тугуудые бариһан ажалшад республикын талмайһаа Бастилиин талмай хүрэтэр жагсаалаар ошобо. Тэдэнэр өөһэдынгөө экономическа болон социальна эрхын түлөө тэмсэхээр бэлэн байһанаа харуулаа, баатарлиг вьетнам арадтай һанал нэгэдэлтэй байһанаа мэдүүлээ.

НЬЮ-ЙОРК. Эндэхи «Юнион Сквер» талмай дээрэ олон мянган хүнэй хабаадалгатайгаар Майн Нэгэнэй митинг болобо. Түрүү үзэлтэй элдэб эмхинүүдэй хүтэлбэрилэгшэд, хүдэлмэришэнэй хүдэлөөнэй ветеранууд, профсоюзай түлөөлэгшэд, студентнэр Вьетнамдахи дайн байлдаае, США-дахи арһа яһанай илгаа гаргалгые болюулха гэһэн уряатайгаар митинг дээрэ үгэ хэлэбэ.

ТОКИО. Энэ орон дотор болоһон Майн Нэгэнэй митингнүүдтэ, жагсаалнуудта Японой долоо миллион тухай ажалшад хабаадалсаба. Ажалшадай ажабайдалай талые хамгаалха мүнөө хабарай тэмсэлые толгойлһон Японой хүдэлмэришэн ангиин түрүү бүлэгүүд оронойнгоо городуудай гудамжа, талмайнуудта жагсаалаар тараба.

МОНТЕВИДЕО. Олон мянган хүнэй хабаадалгатай жагсаалнууд Уругвайн ниислэлэй эгээн үргэн Аграсиада гэжэ гудамжада гараба. «Янканууд, Вьетнамһаа зайлагты», «Арадууд оронойнгоо байдалые өөһэдөө тодорхойлхо ёһотой» гэһэн урянуудые, мүн ажалшадай экономическа эрилтэнүүдые харуулһан лозунгнуудые жагсаалшад үргэжэ ябаа. Тэдэнэр Монтевидеодохи Америкын посольствын дэргэдэ ерэхэдээ, «Абга Сэмэй» дүрсэ галдаһан байна. Тиигэжэ байтарнь мори унаһан полициинхид гаража ерээд, дубинкануудые, нюлэ уһатуулдаг газ хэрэглэбэ. Энэ жагсаалда гуша гаран хүнүүд шархатуулагдаа.

(ТАСС).

ДРВ-гэй МИД-эй мэдүүлгэ

ХАНОЙ. (ТАСС). «Джонсоной правительство элдэб эсын арга мэхэ гаргана, ДРВ-тэй хэлсээ үнгэргэлгые хойшо татаһаар һара тухай болоно байна»,—гээд үсэгэлдэр Вьетнамай информационно агентствээр дамжуулагдаһан ДРВ-гэй Гадаадын хэрэгүүдэй министерствын мэдүүлгэ дотор хэлэгдэнэ.

Түрүүшээр США-гай правительство хэлсээ хэхэ газараа шэлэхэ тухай ямаршье һанамжа оруулаагүй һаа, мүнөө болоходо уг удхагүй, һэнгэргүй дурадхалнуудые оруулжа һалахаяа болибо. Тэрэнһээ гадна, Холбоото Штадуудай правительствын хэлсээ хэхые зааһан газарнуудынь өөһэдынь оруулһан дурадхалнуудтай зохилдоногүй. Эдэ бүхы ушарнууд дэлхэйн олониитын, мүн Америкын түрүү үзэлтэй хүнүүдэй дура ехээр гутаана гэжэ мэдүүлгэ соо тэмдэглэгдэнэ.

Вашингтоной тусхай тушаалтай түлөөлэгшэд США-гай правительство тушаа гарадаг шүүмжэлэл зөөлэрүүлхын тула али бүхы арга мэхэ гаргана. Тусхайлхада, гүрэнэй секретариин туһалагша Уильям Банди, вице-президент Губерт Хэмфри гэгшэд апрелиин 28-да мэдүүлгэнүүдые хэһэн байгаа. Тэдэниинь хараад үзэхэдэ, ДРВ-тэй хэгдэхэ хэлсээе США-гай правительствын хойшо татаха гэһэн һэдэлгэнь үшөө дахин гэршэлэгдэнэ».

Хойто болон Урда Вьетнамдахи сэрэгэй ябуулгануудые США-гай правительствын шангадхажа байһан сагта эдэ ушарнууд тохёолдуулагдана гэжэ мэдүүлгэ дотор заагдана.

ДРВ-гэй МИД-эй мэдүүлгын түгэсхэлдэ иигэжэ тэмдэглэгдэнэ: «Вьетнамда эсэргүү дайгаа США-гай правительство болюулха, Вьетнамай Демократическа Республикын бүхы газар нютагуудые бомбодохоёо болихо, мүн эндэхи газар дээрэ ябуулдаг хамаг дайнай ябуулгануудые зогсоохо ёһотой. Тус правительство хоёр талынхидай хоорондо үнгэргэгдэхэ хэлсээ хойшо татаһанайнгаа түлөө бүримүһэн харюусаха зэргэтэй».

Уругвайда правительственна кризис боложо байна

НЬЮ-ЙОРК. (ТАСС). «Колорадо» гэжэ зонхилхы парти дотор ехэ шуугяанай болоһон дээрэһээ Уругвайн правительствын 11 министр бултадаа тушаалһаа буугаа гээд Ассошиэйтед Пресс агентствын корреспондент Монтевидеоһоо мэдээсэнэ. Уругвайн президент Хорхе Пачеко Ареко министрнүүдэй тушаалһаа буулгые зүбшөөгөө.

...ОЙ ПОЛИҺОО РЕПОРТАЖ

...ЛЭНГЭ» УРАГШААЛ ДАБШАҺААР...

... классай хоёрдохи ...листнуудай дунда ...бүри эзэлэлгын эл... ...наадан үнгэргэгдэһэн ...манай республикын ...нгоо талмай дээрэ Уз... ...гана хотын «Нефтя... ...уулзаба.

...манай футболдо ду... ...ишалан ехэтэ һо... ...гэхэдэ алдуу боло... ...«Нефтяник» ко... ...«Сэлэнгэдэ» орходоо ...ендэртэ гараһаар ...уушье һаа, нилээд ...олонхой. Тэрэ хадаа ...улта «Б» класста ...дараалан 14-дэхи ...байгаа. 1962 он... ...урида гараһан аад, ...бүри 15-дахи һуу... ...юм. Гэбэшье 1964 ...«Нефтянигай» зэргэ... ...даар нягтаржа, тэ... ...нгээр дээрэ дурсаг... ...дотор гурбадахи ...мжаа һэн. Удаада... ...тус команда бүри хо... ...эжэ шадаа юм. ...яник» «А» классай ...лажа. түрүүшынгээ ...һуурида хүртэһэн ...зондо энэ коман... ...урида гаража шадаа ... бодожо узэхэдэ, ... класс соо манай ...луушье һаа, «А»

классай наадандa дүршэлэйнгоо талаар аха заха болохо байба. Тиигээдшье «Нефтянигай» футболистнууд мүнөө сезоной дүрбэн уулзалгада хоёр шүүбэритэй, хоёр удаа тэнсэһэн түүхэтэй. Тус команда манай республикада ерэхынгээ урда тээ хүршэ болохо Эрхүүгэй «Аэрофлот» командые 2:0 тоотойгоор шүүжэ, дүн хамта 6 очкотой болоо һэн. Мүнөө жэлдэ үшөө шүүгдэжэ үзөөгүй «Нефтяник» командын дурсагдагша намтар манай «Сэлэнгын» хүбүүдые һүрдүүлхэгүй аабза гэһэн этигэлтэйгээр футболдо дуратай олон мянган харагшаднай стадиондоо ерэһэн байгаа.

(Урда үдэрынь дурсагдагша командануудай халаан болохо дублернууд уулзажа, наадаанинь тэнсэлгээр дүүрээ һэн).

Үдэшын зургаан часта судьягай дохёо үгтэжэ, наадан эхилбэ. Манай футболистнууд абаһаар добтолгодо орожо, айлшадайнгаа хамгаалагшануудта тогтонгүй воротагайнь дэргэдэ хүрөөдхибэ. Эгээл энэ үедэ Узбек оронoй футболистнууд дээрээ гэнтэ ортоһондоо ехэтэ мэгдэжэ, тухаанэрүү байдалаа улам унжагайруулна. Айлшадай воротае амагажа байһан долоон номерой добтологшо Леонид Галка үймөөн соогуур шадамараар үгтэһэн бүмбэгые дам сохиходоо, һанаһан хэрэгээ бүтээжэ, харагшадаа хүхеэжэ, ехээр хүлгүүлбэ. Энэ хадаа наадаанай эхилэмсээр оройдоол минуташье сагай үнгэрөөдүй байхада манай хүбүүдэй тоо нээһэн бүмбэгэ байгаа бшуу. Удаань айлшадай зүгһөө эсэргүүсэлтын эршэ шангадабашье үрэгүй байба. Манай футболистнууд добтолгынгоо эмхиие алданагүй. Энэ үедэ Владимир Бабурин эзэмдэһэн бүмбэгээ 10-дахи номерой Анатолий Жуйковто дамжуулаадхина. Эршэтэйгээр үгтэһэн бүмбэгээ Жуйков шадамараар тогтоожо «номгоруулаад», айлшадай хамгаалагшадые ахижа, урагшаа эршэтэй түргэн добтолоо. Эгээл эндэ ёһотойл бүмбэгэ оруулагдахань гэжэ һанамааршье, этигэмээршье байгаа. Юуб гэхэдэ, Жуйковой урда гансал тээлмэрдэһэн вратарь байгаа ха юм. Тэрээндэ арба үлүүтэйхэн метр соо дүтэлһэн Жуйков сохин гэхэдээ шангадуулжа, бүмбэгэнь воротагай дээдэ баханаар алгад ошоно. 16-дахи минутада мүн лэ иимэрхүү узэгдэл тохёолдожо, харагшадые гааруулаа.

Манай хүбүүд булюу тэмсэлээ эрхилээр. 30-дахи минутада тэдэнэр айлшадайнгаа ворота руу ялын бүмбэгэ сохибошье, тэрэнь хүсэлдэбэгүй. Айлшад «Сэлэнгынхидэй» хүсэтэ түрилтые һөөргэдүүлжэ биранагүй.

Дүрбэдэхи номерой «Нефтянигай» хамгаалагша Виктор Овчинниковай энэ үедэ хүсэ хэрэглэн бүдүүлигээр аашалхые обёорһон судьягай туһалагша тугаа үргэжэ, айлшаднай дахинаа ялын бүмбэгэдэ хүртэхэ ушартай болоно. 32-дохи минутада сохигдоһон тэрэ бүмбэгэ айлшадай хаалтые дабаха аргагүй байба. Удаань зургаан минутын үнгэрөөд байхада бүмбэгэ абаһан Владимир Бабурин урагшаа гансаараа холоржо, айлшадай вратариие нилээд һүрдүүлбэшье, «яараһандаа дaараба» гэдэгтэл алдажа сохино.

39-дэхи, 40-дэхи минутын ябажа байхада манай командын тала руу тэгүүлжэ ороһон айлшад туе туетань хоёр дахин ялын, углуугай бүмбэгэнүүдые сохихо эрхэтэй болоһон байгаа. Эндэ манай вратарь Вадим Титов яһала шангаар сохигдоһон хоёр бүмбэгэ хам шүүрэжэ үрдинэ.

Наадаанай хоёрдохи хахад. Энэ хугасаа соо хоёр талын хүсэн тэнсүүритэй мэтэ байба. Урда тээнь ехэнхи тэмсэл айлшадай талада, мүн талмайн гол дүхэриг багта болодог һаа, мүнөө байд гээд лэ талмайн бүхы хубида тарадаг болоо. «Нефтянигай» эсэргүүсэлтэ эли бодо шангадаа. Харин манай хүбүүд дурсагдагша хугасаа соо добтолгынгоо эдэбхиие һуладхажа, хамгаалга, эсэргүүсэлгын шэнжэтэй тэмсэл эрхилээ гэжэ тэмдэглэмээр. Эндэ айлшаднай манай ворота руу углуугай дүрбэн бүмбэгэ сохиһон байна. Тэдэнэй һүүлшынхинь иланхаяа аюултай байдал тохёолдуулжа, манай хүбүүдые мэгдэхээһэн байха. Юуб гэхэдэ, мэргээр, дээгүүр үггэһэн бүмбэгые айлшадай добтологшодһоо үрдижэ абанаб гэхэдээ, вратарь Вадим Титов хиидэ забдаад унашаһан байгаа. Энэ һамбаанда манай ворота руу «Нефтянигай» түлөөлэгшын сохиһон бүмбэгые Сергей Аккуратов толгойгоороо зайлуулжа, харагшадай һайшаалда хүртэнэ. Талмайн дундаһаа дахинаа дэбэржэ эхилһэн тэмсэлэй түлэг дунда судьягай жэмбүүрэй финальна дохёо зэдэлжэ, харагшад хүл дээрээ бодон «Сэлэнгынгээ» илалтые барална.

Билэ мүнөө Узбегэй футболистнуудай шадабари, мэргэжэлээр һонирхон танилсабабди. Тэдэнэрэй зарим нэгэн үе-үе нэмэл хүсэ хэрэглэдэг, бүмбэгэ буляалдаанда манай хүбүүдые торгожо унагааха болоод түлхихэ гэхэ мэтын бүдүүлиг ааша гаргадаг байба. Теэд эдэ бүгэдэнь судьягай болон харагшадай адаглажаһаа холо ошоогүй, хэһээлтын хэмжээнүүд дары абтадаг байгаа.

«Сэлэнгын» футболистнууд наадаанай нэгэдэхи хахадта бүмбэгэ оруулха хэдэн һайн арга боломжотой байбашье, аргагүйдэһэниинь харамтай. Гэбэшье хоёрдохи таймда өөһэдынгөө воротада харюугай бүмбэгэ оруулангүй эдэбхеэ абаһан айлшадтаа эсэргүүсэн тэмсэһэниинь һайшаалтай.

Энэ шанга тэмсэлэй удаа манай команда 6 очкотой болобо.

Майн 6-да манай талмайда үнгэргэгдэхэ удаадахи наадаанда «Сэлэнгэмнай» Душанбе хотын «Энергетик» командатай уулзаха байна.

Б. ЖАНЧИПОВ.

Зурагууд дээрэ: наадаанай үе. Айлшадай ворота соо.

П. БУРМАКИНАЙ, Н. ЕФИМОВЭЙ фото.

ХОРИН ЖЭЛ УТАТАЙ НИИДЭЛГЭ

Хореографическа училищиин, Ленинэй орденто оперо б... баледэй театрай, Ленинэй орденто локомотив-вагон заhаб... гын заводой коллективүүдэй, Буряадай АССР-эй уран зохёол... болон композиторнуудай холбоонуудай, Улаан-Үдын хүдөөгэй... магай комсомолой организацинуудай хамтын суглаануудай Л... САХЬЯНОВА болон Петр АБАШЕЕВ гэгшэдые Ленинскэ ком... лой шанда дэбжүүлхэ тухай шиидхэбэриие ВЛКСМ-эй Бур... областной комитедэй бюро дэмжээд, ВЛКСМ-эй ЦК-гай ө... Ленинскэ комсомолой нэрэмжэтэ шан олгодог эмхидхэлэй к... тедтэ энэ асуудал хаража үзэхыень гуйhан гуйлтатайгаар х... Энэ ушартай дашарамдуулан СССР-эй арадай артистка, ССС... Верховно Соведэй депутат Лариса Сахьянова тухай очерк у... шадайнгаа анхаралда дурадханабди.

1948 он hэн. Буряадаймнай Ленинэй орденто оперо болон баледэй театрай сценэ дээрэ эдир залуухан балерина Лариса Сахьянова түрүүшынгээ тон харюусалгатай парти — Чайковскиин «Хун шубуута нуурай» Одетта-Одиллиие хатархаяа бэлдэжэ байба. Зал соо хүн зон дүүрэн. Бэлигтэй балеринын бии болоhон тухай hураг дуулабашье, тэрэнэй бүхы арга боломжо, шадабари мэргэжэлые үшөө гүйсэд hайн мэдэхэ болоогүйшүүл, сэгнээгүйшүүл суглараа бшуу. Ларисын зүрхэн хөөрэнхэй. Тэрэ нэгэ газартаа байжа ядана, үмдэхэ хубсаhаяа дахин дахин гэрэлэй урда ошожо заhаад абана. Удангүй увертюрын үнинhөө танил болоhон түрүүшын аялганууд зэдэлшэбэ. Зүрхэеэ нэгэ бага доошонь дараад, Лариса ямар нэгэн далита шубуухай шэнгеэр ниидэн шахуу сценэ дээрэ гаража, уян нугалбари, уран шадабаряараа харагшадые гайхуулжа эхилээ hэн. Тэрэнэй хүдэлсэ бүхэн хэтэ мүнхэдөө суурхаhан хүгжэмэй аялгатай жэгтэй зохидоор тааралдана, гэрэнэй дэлисэ, алхамайнь дэгдэсэ бүхэн гайхамшаг мэргэн шадабаринь хязалжа үгэнэ. Тэрэ үдэшэ эдир Ларисые хараhан хүн бүхэн ухаангүй бэлигтэй балеринын манай театрай сценэ дээрэ мүндэлэлгын гэршэ болоо hэн. Тэрэл үдэшэнhөө хойшо хорин жэл утатай ниидэлгэнь — хатарай ухаангүй орёо искусствын орьёл өөдэ ниидэлгынь хүнгэн бэшэ зам эхилhэн намтартай.

...Мүнөө СССР-эй арадай артистка Лариса Петровнагай артистическа таhалга соо hуунабди. Хүн зон олон. Балерина Эльвира Кондратьева Лариса ханитаяа ямаршьеб мэргэжэлэйнгээ асуудал шиидхэхэеэ ерэнхэй. Буряадай хореографическа училищиин hурагшад ороод лэ гарана. Ушар юуб гэхэдэ, Сахьянова тус училищиин уран hайханай хүтэлбэрилэгшэ бшуу. Тиимэhээл ерээдүйн бэлигтэй үетэнэй ажабайдал, hуралсал, мэргэжэл шадабарида хабаатай асуудалнууд имагтал Лариса Петровнагай халуун хабаадалгатайгаар шиидхэгдэнэ. Мүнөөшье кордебаледтэ хабаадаха hурагшадта костюм оёулха тухай асуудал гараба. Теэд энээндэ хараалагдаhан мүнгэн мүнөө дээрээ алга. Яалтайб? Училищиин директор Владимир Агбанович Лобанов бодолгото болонгёор хүлhэеэ аршана. Эгээл энэ үедэ Лариса Петровна өөрынгөө туhаламжа дурадхаба. Агшам зуура таhалга соо абяа шэмээгүй байдал тогтобо. Тиин харахаар байтар сугларагшадай нюдэндэ баясхалантай толон үзэгдөөдхинэ. Барандаа хүхюутэйгээр дуугаралсажа эхилнэд. Удангүй хөөрэлдөөниинь балет руу хадуурба.

Тиин Лариса Петровна балеринын зам hунгаад байхадаа «эhэн түрүүшынгээ алхамуудые дурсаба. А. Аданай «Корсарта» турок пашагай могой шэнгеэр нугалзажа ябадаг hамган үбгэнөө шадамараар мэхэлдэг Гюльнарае хатарба. Удаань Б. Асафьевай «Бахчисарайн фонтанда» Мариин парти гүйсэдхэбэ. Саашаашье Ларисын зам үргэдэжэл ябаа. «Унтажа байhан дангина» соо Аврорын, «Жизель» соо Жизелиин партинуудые хатарба. Удаань түрэл буряад аялгануудаа дахуулжа манай республикын композиторнуудай бэшэhэн баледүүд хойно хойноhоо табигдажа захалба. Тэдэнэй гол партинуудые гүйсэдхэhэн Лариса Сахьянова Арюун гоохон Ангара дүүхэйн (Л. Книппер болон Б. Ямпилэвай «Арюун гоохон Ангара дүүхэй»), сэбэр hайхан Сэсэг басаган (Ж. Батуев болон Б. Манзелиин «Инаг дуранай түлөө») образуудые тулхабаалан тогтонижоруулгада, жэнхэни буряад маягыень тэмдэглэн хатаралгада шиидхэхы үүргэ дүүргэhэн, тэдэнэй амжалтые шэрээлсэhэн байха юм.

...Лариса Сахьяновагай Берлинэй үйлсэдэ совет тугуудай намилзаан доро алхалжа ябахые фото-зураг дээрэ харанабди. Хүхюун залуу нюурнуудай нуур далай. Энэ хадаа 1951 ондо Германиин түб хотодо болоhон Бүхэдэлхэйн залуушуулай фестиваль шуу. Тэндэ композитор С. Ряузовай найруулhан «Баир» гэжэ буряад хатар Лариса Петровна Ц. Бадмаезтай хамта гүйсэдхөө hэн. Энэ хадаа артисткын хилын саана гараhан түрүүшын гастрольно аяншалга бэлэй. Удаань Лариса Сахьянова Хитад, Монгол ороноор, Японоор, Финляндяар, Германяар, Ираанаар, Аргентинээр, Болгаряар, Канадаар гастрольдо ябаhан, баледтэ дуратайшуулай үндэр сэгнэлтэдэ хүртэhэн байха юм.

— Ямар орондо эгээл hониин байгааб гэнэ гүт? — гээд, Лариса Петровна асуудалыем дабгана. Тингээд богонёор, түргөөр: — Япон, — гэбэ. Удаань эртэ урдын түүхэтэй тон өөрсэ шэнжэтэй япон арад, тэрэнэй бэлиг шадабари тухай ехэл шунангяар удаан хөөрэшэбэ. Тэндэхи хатарай hургуулинуудай шэглэл тухай ярихa зуураа, «Кабуки» гэжэ жэнхэни япон театрай амжалта, наадалгын ёhо гурим, артистнуудайнь үмдэдэг багууд тухай ехэл удаан, тодорхойгоор тогтобо. Японой мүнөөдэрэй түхэл шарай, онсо өөрсэ шэнжэ тухай ямаршье замай очерк соо уншаагүй юумыем хөөрэхэдэнь, гансашье би бэшэ, тэндэ сугларагшад ухаангүй hонирхон шагнаба. Хөөрэлдөөмнай хайшаншьеб гээд суута Ниагарска хүүюур хүрэшэhэн байба. «ЭКСПО — 67» гэжэ нэрэтэй Монреальда болоhон Бүхэдэлхэйн выставкэдэ ошоhоноо хөөрэхэ зуураа, тэрэл хүүюур дээрэ тогтобо гэжэ саашанхи ярилдаанhаань ойлгобоб.

«Байгаалиин гайхамшаг үзэсхэлэн! Тэрэниие шэртэн зогсоходоо, ямар нэгэн үзэгдөөгүй балет, дуhалнуудай үнгэтэ хатар хаража байнаб гэжэ hанааб». Ингэжэ Лариса Петровна бодолгото болонгёор дуугарба. Дахин балет, дахин хатар... Гайхаад теэд яалайб. Лариса Сахьяновагай энэ ажабайдалай үдэр бүхэн, час бүхэн, минута бүхэн тэрэл хатарай буурашагүй орьёлоото долгин соогуур үнгэржэ байна бшуу. Мүнөөшье Лариса Петровна репетицидэ бэлдэжэ эхилбэ. Балетмейстер Валерий Хараев «Эсмеральдые» табижа байнхай. Тэрэнэй гол партиие Лариса Петровна гүйсэдхэхэ юм. Энэ орёошье, далиташье хатарай хүгжэмөөр түгэс баян балет дэлхэйн бүхы оронуудта табигданхай. Эсмеральдын партиие дэлхэйн суута балеринанууд гүйсэдхэдэг байгаа. Хэды тиибэшье hаань, Лариса Сахьянова онсо өөрсөөр хатарха, хүгжэм соонь ашаглагдаагүй байhан арга боломжонуудые олохо гэжэ эрмэлзэжэ байhан тухайгаа хөөрэнэ. Теэд олохоншье, амжалтатайгаар Эсмеральдын партиие гүйсэдхэхэшье байhандань этигэлтэй.

...Лариса Петровна репетициин hүүлээр эсэнгишэгээр зөөлэн диван дээрэ hуушаба. Тингээд үдэрэй туршада ороhон олон тоото бэшэгүүдые иран, анхаралтайгаар уншажа захалаа. Тэдээн соонь hунгагшадhаань ороhон захианууд, юрэл баледтэ дуратайшуулай өөрынь бэлиг шадабариин урда hүгэдэн бэшэhэн аятай дулаан мүрнүүдшье бии. Эрхүү хотоhоо 18 наhатай Ольга Попова ингэжэ бэшэнэ: «Таниие Ангарск гастрольдо ерээ гэжэ дуулаад, зорьюута ошожо хоёр дахин харааб. Бахархал баяраа дамжуулха үгэшье олоногүйб...Арад зоноймнгоо hайшаал хүндэдэ хүртэхэ гээшэ ямаршье сэсэгүүдhээ үлүү үнэтэй гэжэ hанагшаб. Танай хатархые харахадаа, юундэ имнээр суурхадаг байhыетнай одоолшье ойлгобоб». Имэрхүү түхэлэй бэшэгүүд Лариса Сахьяновагай гастрольдо ябаhан лэ хотоhоо ерэжэ байдаг.

...Хотын галнуудшье нособо. Театрай үүдэн тээшэ hайндэрэйхеэр хубсалhан хүнүүд субана. Тэдэнэр мүнөөшье үдэшэ СССР-эй арадай артисткын гайхамшагта хатарта альга ташаха. Заагүй ташаха. Тиихэдээ байгша он соо табин жэлэйнгээ ойе тэмдэглэхэеэ байгаа Ленинскэ комсомолой шанда дэбжүүлэгдэhэн Лариса Петровна Сахьяновагай кандидатурые дэмжэhэн болохо бшуу, юуб гэх... орондо альга ташалг... нэй тэмдэг ха юм. Ман... Лариса Сахьянова энэ ... да тон зүб дэбжүүлэгд... хүртэхэшье бээз гэжэ ... хэлhээ найдагдана.

А. ЖАМБАЛДО...

Сергей Доржиевай фото-зураг дээрэ Лариса Петровна С... Чайковскиин «Хун шубуута нуур» гэжэ баледэй Одетта-Оди... гүйсэдхэжэ байна. Фёдор Сорокиной буулгаhан нүгөөдэ фото-з... Лариса Сахьянова Петр Абашеев хоёр «Арюун гоохон Анг... гэжэ баледhээ адажио хатаржа байна.

ЭНЭ ХУУДАҺАНДАМНАЙ УНШАГТЫ:

Лариса Сахьянова Ленинскэ комсомолой шанда дэбжүүлэгдэбэ.

Залуу уран зохёолшо Илья Намсараевай рассказ.

„Будамшуугай почтодо" ороhон хоёр бэшэг.

А. БАДАЕВ

УЯНГЫН МҮРНҮҮД

Долоон зантай
долонгир эхэнэр шэнги баhа
дошхоншье,
номгоншье заримдаа долгид
байдаг лэ
Эхын урние, бухын сухалые
далайhаа абаhан
эмниг долгид мэтэл
орёо ехэ ажабайдал.

Тугалай үнжэгэн уралаар,
таахагүйш, али хирэдэ
тулажа инаглахань ааб долгид
ажабайдалай эрьедэ.
Наанаhааш хэды багтаа
мянгаад тонным балтаар
наншажа эхилэгшэ ааб хабсагайе
галзуу ууртаа.

ШЭНЭ РАССКАЗ

ҺҮНИИН ААДАР

Би гэрэйшни хорёо дээгүүр hүрөөд лэ саанань буушабаб. Намайе hалангүй дахажа ябаhан hарын сиидэгэр гэрэл арадамни гээгдэшэбэ. Хорёогой харанхы талые зубшан, сонходо hэмээхэн дүтэлнэб. Гэр соо нэгэ хүн бии.

Тоншохо гэхэдээ — зүрхэмгүй. Гай тодхор боложо эжыншни байшаг. Тиигээ hаань... Һула зугадаха саг гараха. Шэлдэ үрөөhэн шэхэеэ няажа, шиниин гэшхэдэлые танихые оролдоноб. Теэд дэмы. Илгаруулхын аргагүй. Эжыншни үшөө залуу. Баhа хүнгэхэнөөр, шамдал адляар, гэдэргээ хиисайн, дүүрэн үбсүүгээ урагшань үрин, бага зэргэ бэеэ матан гэшхэлдэг. Шам шэнги урал амаа будажархидаг зантай. Нёдондо эжыншни түлөө Шаранай Нима Галсанай Гомоо хоёр арсалдажа, нюдарга андалдаа гэhэн зугаа тарашоо hэн.

Шиниин түлөө хэн нэгэнтэй наншалдаhуу даа гэжэ hанан сасуу бэемни могойдо жэгнүүлhэндэл болоно. Тьфу, тэнэг, юугээ дэмырнэбиб? Ши намайе хэзээшье мэхэлхэгүйш. Харин би... Би өөртөө дураа гутажа газарта нёлбожорхибоб. Хүнэй толгойдо муу юумэнэй урид хабшуулдашахань гайхалтай. Би тэдэ һүниинүүдые, шэшэрhэн уралыеш, ядахадаа шиниин үйлаhые мартаагүйб.

Ши тиихэдэ үбhэшэдтэ эдеэ шанагша hэншии. Шиниин шанаhан шүлэ баранhаа амтархан, нүхэдhөөнь түбэгшөөжэ байжа үшөө хүүлэгшэ hэм. Эшэhэндээ үлэ мэдэг улайжа, хулгай нюдөөроо намайе шэрбэн, шэрбэн дүтэлхыешни хүлеэгшэ hэм.

Хүнүүдэй хурхиралдахатай адли hэмээхэн газаашалхаш. Шиигтэй ногооной үнэр амилхаш, дээгүүрнь үхибүүдтэл хүльбэрхэш. Гоёл hэн даа, Үүр хираанай сайбар сагаан элшэеэ талада арайхан шэдхэлээр отогтоо бусагша hэмди. Эсэшэhэн үбhэшэдэй бүхэ нойр соогуур бэедээ дурлалсаа бэлэйбди.

Гэнтэ мэдэхэдэм тугаар hая одо мүшэдөө нюун наадажа байгааша тэнгэри зүhэеэ хубилшаhан байба. Хэhэг хэhэгээр хара бүд хахалжа тэнгэреэр тараажархиhандал, обогор сорбогор үүлэнүүд томоотой хүндөөр урагшаа зүдхэнэ. Заатагүй бороо орохонь хаш.

Үбhэндэ байхадамнай эгээл нимэ үүлэнүүд маниие намнагша hэн. Отогhоо холодошоhон бидэ гэнтэ ороhон аадарта сохюулшадаг hэмди. Үрдилдэн маниие тоншохоёо шиидэhэн дуhалнуудhаа зугадажа, сомоо доро хорогшо бэлэйбди.

Һара нүүдэл үүлэнэй забhараар хабшуулдажа, оршон тойрониие эльбэhэн үнөөхи хүйтэн гэрэлээ дэлхэйhээ хуулаба. Хоёр хүнэй мүргэлдэмэ харанхы. Шэмээгүй. Амитан бүхэн үшөө адхараагүй аадарhаа айшаhан шэнги хоргодошоо хаш.

Би дэмышье hаань, сонхоор харахые оролдоноб. Гэр соо аниргүй. Тэрэ тугаарай хүн унташоол ха. Гэнтэ арадамни юумэн hаршаганахадал гэбэ. Хэнэйшьеб хаагдаагүй үхэр гэжэ hанаадхибаб. Үгы. Бэшэ. Зэргэлhэн хоёр хүн намда сэхэ дүтэлжэ ябана.

Би аргаахан сонхоhоо холодожо, булангай саана ороодхибоб. Тэдэнэр ойртожо ерээд, гэрэй урдахи хорёо түшөөд зогсошобо. Харанхы соо hү адхажархиhандал сайбалзаhан сагаан пулаад танижа, «Эх, тэнэг!» — гэжэ тархяа ёборбоб. Эхэнь гоёмсог, обогор үhэеэ имэ пулаадаар боогшо бэлэй. Тэдэшье, бишье абяагүйбди. Юун болоошо ааб? Шулуутай харгыгаар тэргээр гүйлгэhэндэл, хойто hарьдагта тэнгэриин дуунай хуурайгаар нижаганашахадань, залд гэшэбэб.

— Табиниш даа, Жамнин, — гэжэ «сагаан пулаадтын» дуугархатай адли сахилгаан ялагас гэжэ, годлинь үбсүүндэ шаагдахадал гэбэ. Хэн нимэ, морин хуурай мохитой хүбшэргэйhөө таhарhандал, дуутай hэм? Мянгаадшье басагадай нэгэ зэргэ шашхалдабалынь илгаруулхаб — Бадармаа!

Би сошоод гү, шэхэндээ огто үнэншэбэгүйб.

— Шангаар бү тэбэрниш даа, — гэжэ намайе наадалhандал, Бадармаагай танилхан абяан үнэншэгдэнгүй дуулдаба. Ингэжэ намдашье хэлэгшэ бэшэ hэн гүш?

Нүгөөдыень hайн мэдэхэл байхаб. Урдуурнь hүндэлhэн басаган бүхэнэй хойноhоо гүйдэг, институдай нэгэдэхи курсhаа намнуулаад, ажалшье хэдэггүй, Улаан-Үдын үйлсэнүүдэй тооhо үмдэндөө шэнгээhэн, архинша, hайрхуу Шоймболой Жамнин.

Аргаа барагдахадаа гэртээ бусажа, ганса эхынгээ зөөриие hалхинда табижа байна гэжэ дуулаа hэм.

Ээ, Бадармаа, Бадармаа. Гүйжэ ошоод, хэнэй хажууда байнабши гэжэ хашхарха дурамни хүрэнэ. Нюдаргаа зангидашанхайб, теэд хүсөөр бэеэ баринаб. Тэдэнэр намайе обёорногүй, аалихан хөөрэлдэhөөр.

— Шүүhэтэй хөөрхэн уралханиинешни үшөө нэгэ дахин hорожорхиhуул даа, минии хараасгайхан, — гээд Жамнин шоб байса таалажархина.

Би өөрөөшье мэдэнгүй тэдээн тээшэ нэгэ алхажархибаб. «Зогсо! Хэрэггүй» — гэжэ доторой ямаршьеб хүсэн захирба. Хүрьhэнhөө таhаршаhан сэсэгые, хэдышье үмдала, дахин задархагүй гэжэ hанахадаа зуг тогтошобоб.

— Шамhаа ондоо хэншье намда ингэжэ гар хүрөөгүй юм. Ганса ши, ши... — гэжэ саашань шэбэнэн хэлээд, Бадармаа энеэшэнэ.

Юундэ Бадармаа худалаар хэлэнэб даа? Һэшхэлынь эхигүй булагтал шэргэшоо гү? Тэрэ шүүдэрhээ шиигтэhэн талые мартажархёо гү? Али басагад хуу имэ юм гү?

Эгээл энэ үедэ гэрэй дараансые түрүүшын дуhалнууд hаршаганатар сохижо захалба.

— Зай, хүрөө, Жамнин, самсамни норошохо, — гэжэ Бадармаа гонгинобо.

— Хаана уулзахабибди? — гэжэ Жамнин хомхойгоор hурана.

— Үглөө үдэшэ. Киногой hүүлдэ.

— Хүлеэхэб, — гээд, Жамнин үлэшэнэ.

Үүдэн хаб хаагдажа, хүшэлгэнь тас буушана. Жамнин эшхэрhээр саашална. Би юушье мэдэхээ болиишоод, hогтуу хүндэл, ханада няалдаhан хэбээрээб.

Гэр соо Бадармаагай аяга хангируулхатай адли, сонхоhоо холодошобоб. Нэгэ мэдэхэдээ хорёо hүрэн гаранхай, улам шангадаhан аадар соогуур алхалжа ябабаб. Тэрэ намайе хайра гамгүй шабхадана. Харанхы соогуур тэмтэрнэб. Мэдэнэб, энээхэн харгыгаар ябаhан минии мүрнүүд үглөөдэр олдохогүй, угаагдаhан байха... Эхин дурамни!

Илья НАМСАРАЕВ.

Будамшуугай почтоhоо

МИҺЭЛЗЭЛЭЙ СЭН

Миhэлзэл... Тэрэ элдэб янзын байдаг ааб даа. Билдагуушын миhэлзэл ой гутама, нялуун. Сэдьхэлэй бүри далдалhан миhэлзэл байдаг юм гэлсэгшэ. Тиимэhээ тэрээн тухай арадай сэсэн үгэнүүд элбэг хаш. «Гэдэргэ хараhан гаahaap тамхи бү тата, гэнтэ энеэhэн хүнтэй бү ханила — гэнэтэй хүн юм даа», — гэжэ оротон яhатан үхибүүдээ hургадаг юм гэлсэгшэ.

Теэд олонхи ушарта миhэлзэл hайхан сэдьхэлэй толи болон ойро тойрон байhан юумэндэ толо татахадал гэдэг юм. Һайн хүнэй миhэлзэл сэдьхэлhээнь гадна, шэг шарайень шэмэглэдэг бэшэ аал? Һайхан миhэлзэлтэй, hайн абаритай хүнүүд манда олон ааб даа.

Гэхэ зуура, hайн абаритай, доторой баян культуратай зон улам бүри олошоржол байгаа hаа, манай байдалые хэды гоёор шэмэглэхэ hэм. Алишье тээшээ тэгшэ бэлэдхэлтэй хүнүүдые хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ манай парти, засаг түрэмнай ехэ анхарал хандуулдаг гээшэ. Тэрэниие бэелүүлгэдэ хото, хүдөөгэй юрэнхы эрдэмэй hургуулинууд, мэргэжэлтэдые бэлэдхэхэ дунда ба дээдэ шатын hургуулинууд гол үүргэ дүүргэхэ уялгатай ааб даа.

Дээрэ хэлэгдээшэмнай худалдаа наймаанай газарнуудта хүдэлхэ хүнүүдые бэлдэдэг hургуулинуудта сэхэ хамаатай. Манай республикада худалдаа наймаанай кадрнуудые Улаан-Үдын кооперативна техникум болон зарим ГПТУ-нууд бэлдэдэг. Тэдэниие дүүргэhэн хэдэн зуугаад залуу мэргэжэлтэд республикымнай хотонуудта, хүдөө нютагуудта хүдэлхөөр эльгээгдэнэ.

Дээрэ дурсагдаhан hургуулинуудые дүүргэгшэд совет наймаашадай этикэ хэр зэргэ сахидаг юм ааб, хүнүүдтэй хөөрэлдэжэ бирадаг юм аа гү гэhэн асуудал табяад үзэе. Түсхай hургуули дүүргэгшэд мэргэжэлэй талаар яhала бэлэдхэлтэй гарадаг. Абари зангааршье совет наймаашадай нэрэ хүндэ унагаангүй хүдэлжэ шадаха зон олон байдаг. Теэд... булта тиимэ бэшэ байдагынь хэнэй гэмээр бэ?

Нэгэтэ Хори тосхондо хүниие холоhоо даллама, гоёомол үзэгүүдээр бэшээтэй «Позная» гэhэн гаршагтай столоводо ниимэ үзэгдэл тохёолдоо hэн. Автобусhоо бууhан эхэнэр (хоёртойхон хүбүүтэй) талон бэшүүлээд, эдихэ юумэ үгэдэг сонхын ойро зогсобо.

— Юугээ эндэ дэгэлтээ дагдайгаад зогсообта? — гэжэ эдеэ үгэжэ байhан сагаан шарайтай набтархан эхэнэр хашхарба.

— Та хашхарангүй хэлыт: хаана дэгэлээ тайлахабиб? Эндэтнай үлэгэсэшье үгы. — гэжэ эдеэлхэеэ байгаашань харюусаба.

— Намда хамаагүй, хаана тайланат... Һүн үгы! — гээд урдаhаань нэгэ талониинь шэдэжэрхибэ.

— Хахад стаканшье hаань, үгыт даа. Үхибүүндээ уулгахаяа hанааб.

— Аянда ябахадаа, hүеэ абахаяа мартахагүй юм, — гэжэ эдеэ үгэдэг эхэнэр ябжаганаад, нюлагар хаптаабхатай рагу үгэжэрхибэ. Тэрэ эхэнэрэй зэбүүрхэмэ дээрэлхүү ааша тэндэ эдеэлхэеэ байгшадай дура гутааба...

«Байгал», «Сэлэнгэ» ресторанууд үдэрэй забhарлалгын үедэ жиирэй столово шэнгеэр хүдэлдэг. Дүтэ шадарай эмхи зургаануудта хүдэлэгшэд тус ресторануудай али нэгэндэ манжалдаг. Нэгэдэхеэр, бултанайнь гэр дүтэ бэшэ: ошожо эдеэлээд, ажалдаа бусахын тула горитой саг гээхэш. Хоёрдохёор, тэндэ яhала амтатайгаар эдеэ бэлдэдэг гүб даа.

Теэд зарим сагтаа тэндэ ороhоноо халаглахаар болодог хэбэртэй агша. Ресторануудай зарим официантнуудай абари зан алишье талаараа бирагүй байшадаг. Асуудалда мүртэйгөөр харюусадаггүй, дээрэлхүү зан гаргажархихаяа ядадаггүй официантнуудтай өөhэдөөшье ушарhан байхат.

Гэхэ зуура, энэмнай ямар нэгэн хүдөөгэй дунда зиндаагай столово бэшэ, ресторан гээшэ гүбэ! Тиимэ тула тэндэ хүдэлхөөр абтаhан хүнүүдтэ ехэ эрилтэ табигдаха зэргэтэй бэшэ аал?!

Магазинуудта, униве р м агуудта хүдэлдэг наймаашад мүн уриханаар миhэлзэжэ шадаха hотой гэжэ хэлэгдэдэгшье, бэшэгдэдэгшье гээшэ. Худалдан абагшадта шэрүүнээр хандадаг гү, али асуудалдань хайша хэрэгээр харюусажа, шулуун баг шэнги нюуртай наймаашанай гарhаа юумэшье абаха дуран хүрэхэгүйл даа. Хэр... мааша налархайгаар ... миhэлзэжэ шадаа hаа... гаашье хурдаар гүйлг... Тиихэдээ наймаашан... зэл ехэл үнэтэй, найм... хала зүйл болоно г... hаа, алтуу болохогүй...

Худалдаа наймаан... жэлтэдые бэлэдхэдэг... нуудта наймаа яажа... худалдан абагшадтай ... бэлдэхэб гэжэ яhала... Гэхэ зуура, үшөө баг... на. «Совет наймаалан... кэ» гэhэн гү, али ... предмет тэндэ үзэг...

Үшөө баhа hурагш... хадаа, гансашье эрдэм... шалгалтаар хизаарла... маанай хүдэлмэрид... бэлигтэй гү гэжэ з... hаа, бүри hайн hэн гэх... дэб гэхэдэ, тэрэ hург... та ямаршье hаань, ... хүнүүд шалгалта... Шалгалтын хонгорд... гуур наймаанай ажа... хөөр түрэлхиин бэл... нууд хажуу тээшээ тү... ушар болодог аабза.

Юрэдөө мүнөө үед... ниие хангалгые эрд... руулха асуудалай эр... биглаад байhан үедэ... наймаанай хүдэлм... hайхан аяг зан, урих... зэл үнэтэйгөөр сэгнэг... тай.

Ц. ДОНД...

ЭРХЭЭР ҺУРГАҺАН ГЭМТЭЙД...

Заахан хөөрхэн байхадань
Зантагархан хүбүүхэнээ
Арадаа үргэлөөд ябахадам
Аятай зохид бэлэйл даа.
— Томожод гэхэдээ хүбүүмни
Томоотой, ухаатай боложо,
Араhаам бууханьгэhэмни
Аhалдаад hалахаа болишоо.
— Хүбүүм уни гэрлэжэ,
Хүбүүтэй өөрөө болобошье,

Үбгэрhэн намайгаа гамнангүй
Үбдэг дээрэм унагаагаа:
Бэрхээр hургахын орондо
Эрхээр hургаhан гэмтэйдээ
Тэжээлгэхын орондо
Тэжээжэ мүнөөш байhааrби.
ФИБ ШИБ хоёр.

Редактор
Ц. Ц. ЦИБ...

Гор. Улан-Удэ, ...
Управления по печати ...
вете Министров Бур...

Н-02444. Зак. ...